

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Kreativní účetnictví, podvody a techniky „řízení výsledku“

**Creative Accounting, fraud management and techniques „management
for results“**

Klára Plevková

Plzeň 2014

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Klára PLEVKOVÁ**
Osobní číslo: **K11B0678P**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Kreativní účetnictví, podvody a techniky "řízení výsledku".**
Zadávající katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Definujte pojmy kreativní účetnictví a řízení rizik podvodů.
2. Popište techniky kreativního účetnictví.
3. Charakterizujte motivy k užití technik kreativního účetnictví.
4. Vymezte únosné meze manipulace s účetními výkazy.
5. Proveďte komparaci současného stavu poznání problematiky kreativního účetnictví a řízení rizik podvodů v rámci české účetní legislativy a mezinárodních účetních standardů.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Kreativní účetnictví, podvody a techniky „řízení výsledku,“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v předložené bibliografii.

V Plzni, dne 22. dubna 2014

.....

Podpis studenta

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce Ing. Veronice Burešové za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Obsah

ÚVOD.....	8
1 Vymezení stěžejních pojmů.....	10
1.1 Kreativní účetnictví.....	10
1.2 Podvody.....	11
1.3 Rizika.....	12
1.4 Historie kreativního účetnictví a podvodů v účetnictví.....	12
2 Důvody praktikování kreativního účetnictví	15
2.1 Uspokojení manažerů	15
2.2 Snížení nejistoty a rizika	15
2.3 Problematika oceňování	16
2.4 Minimalizace daňové povinnosti	16
2.5 Příčiny a následky kreativního účetnictví.....	16
3 Techniky kreativního účetnictví	18
3.1 Window dressing.....	18
3.2 Mimobilanční financování.....	20
3.3 Earnings management	20
3.3.1 Income smoothing.....	21
3.3.2 Big bath	21
4 Regulace účetnictví	22
4.1 Modely finančního účetnictví.....	22
4.1.1 Mikroekonomický model	22
4.1.2 Makroekonomický model.....	23
4.2 Národní regulace účetnictví.....	23
4.2.1 Regulace právní normou.....	23
4.2.2 Regulace účetními standardy.....	24
4.2.3 Kombinace právní normy a účetních standardů	24
5 Harmonizace účetnictví	25
5.1 Harmonizace v rámci Evropské unie	25
5.2 Harmonizace v USA (US GAAP).....	26
5.3 Mezinárodní účetní standardy (IAS/IFRS).....	28
5.3.1 Historie	28
5.3.2 Struktura Mezinárodních účetních standardů	29
5.3.3 Koncepční rámec.....	29

5.4	Modely účetních systémů	29
6	Česká účetní legislativa	31
6.1	Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů	31
6.2	Prováděcí vyhlášky k zákonu o účetnictví	33
6.3	České účetní standardy	33
7	Prevence a sankce v boji proti kreativnímu účetnictví.....	34
7.1	Stupně použití kreativního účetnictví a jeho postihy	34
7.1.1	Kreativní účetnictví v rámci účetní legislativy	34
7.1.2	Kreativní účetnictví porušující věrný a poctivý obraz účetnictví	34
7.1.3	Nelegální machinace v účetnictví	35
7.2	Prevence proti kreativnímu účetnictví.....	35
7.3	Sarbanex-Oxley Act (SOX).....	38
8	Podvody v účetnictví.....	40
8.1	Rysy podvodů	40
8.2	Podvod versus chyba	40
8.3	Účastníci účetních podvodů.....	40
8.4	Příklady účetních podvodů	41
8.5	Průzkum angažovanosti v podvodech	42
8.6	Hodnocení rizik podvodů	42
9	Příklady podvodů v praxi	44
9.1	Enron	44
9.2	WorldCom	46
9.3	Parmalat	47
9.4	Skanska.....	48
10	Komparace účetních systémů IAS/IFRS, US GAAP, české účetní legislativy a využití kreativního účetnictví u jednotlivých položek	49
10.1	Oceňování a přeceňování položek v účetnictví	49
10.2	Fixní aktiva	50
10.3	Zásoby a metody oceňování úbytku zásob	52
10.4	Zřizovací výdaje.....	54
10.5	Goodwill	54
10.6	Nejisté dluhy	54
10.7	Rezervy	55
10.8	Půjčky přes konec účetního období.....	55

10.9	Leasing	55
10.10	Výnosy	56
10.11	Účetní závěrka a finanční výkazy	57
11	Znalost kreativního účetnictví mezi studenty Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni	58
11.1	Obecné informace o respondentech	59
11.2	Schopnost definovat kreativní účetnictví	60
11.3	Oblasti nejčastějšího využití kreativního účetnictví	61
11.4	Využití kreativního účetnictví v české účetní legislativě a ochrana	62
11.5	Nejčastější aktéři praktikování kreativního účetnictví	63
11.6	Manipulace s účetními výkazy	64
11.7	Harmonizace české účetní legislativy s IAS/IFRS a US GAAP	65
11.8	Kauzy související s kreativním účetnictvím a podvod	66
11.9	Shrnutí výzkumu	68
	ZÁVĚR	69
	Seznam použitých tabulek	72
	Seznam použitých obrázků	73
	Seznam použitých zkratk	74
	Seznam použité literatury	75
	Seznam příloh	79

ÚVOD

Postavení účetnictví je v dnešní ekonomické realitě zásadní. V průběhu staletí se neustále rozvíjí. Jednou ze základních podmínek účetních výkazů je, aby věrně a pravdivě zobrazovaly skutečnost. Účetnictví je hlavním zdrojem informací, které využívají nejen vlastníci a manažeři, ale také celá řada dalších subjektů. Jeho vzrůstající význam přináší i negativa. Problematika porušování věrného a poctivého obrazu se stává aktuálním tématem, o čemž svědčí skandální odhalení praktik u amerických i evropských společností. Existují způsoby, jak realitu zkreslit, a to kreativní účetnictví a účetní podvody. V české, ale i zahraniční literatuře existuje stále velký nedostatek publikací na toto téma. Pro psaní bakalářské práce na téma „Kreativní účetnictví, podvody a techniky „řízení rizik,“ mne vedl nedostatek literatury a především aktuálnost tématu.

Teoretická část práce vychází z české i zahraniční odborné literatury. Dále je využito platných právních předpisů upravující českou účetní legislativu. Nejprve se práce zaměřuje na definici základních pojmů práce a jejich stručnou historii. Další dvě kapitoly se zabývají důvody praktikování kreativního účetnictví a využívanými metodami. Následující dvě kapitoly se věnují regulaci, kde zmiňují modely finančního účetnictví a harmonizaci, ve které jsou následně popsány mezinárodní standardy IAS/IFRS, US GAAP. Šestá kapitola se věnuje výhradně české účetní legislativě a jejími základními pilíři. Následující kapitola je zaměřena na prevenci a sankce v boji proti kreativnímu účetnictví. Člení problematiku do tří stupňů a krátce popisuje zákon Sarbanes-Oxley Act. Poslední kapitolou teoretické části jsou podvody v účetnictví, které se již vlastním přínosem snaží elegantně napojit na část praktickou. Jsou zde vymezeny základní rysy podvodů, účastníci a příklady podvodných jednání.

Druhá část práce obsahuje tři samostatné kapitoly týkající se problematiky kreativního účetnictví a podvodů. První kapitolou praktické části jsou jednotlivé kauzy světově známých společností, které prosluly nečestnými machinacemi a praktikováním kreativního účetnictví. Americké giganty Enron a WorldCom jsou známy po celém světě, následující italským Parmalatem a švédskou společností Skanska. Další kapitola je zaměřena na komparaci české účetní legislativy a mezinárodních účetních standardů IAS/IFRS a US GAAP a následná specifikace konkrétních směrů nejčastějšího využití kreativního účetnictví. Je provedena komparace oceňování jednotlivých položek

účetnictví, které jsou poté samostatně prozkoumány v dalších subkapitolách. Jsou zde zmíněny výnosy, hmotný a nehmotný majetek či velká rozdílnost při vytváření finanční závěrky. Poslední částí celé práce je výzkum, který analyzuje znalost problematiky kreativního účetnictví a harmonizaci české účetní legislativy a mezinárodních účetních standardů. K šetření byl vymezen základní prvek respondentů, kterým se stali studenti Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni. K zhodnocení jsou využity grafy doplněny komentáři.

Při vypracování této práce je využita řada metod. Nejprve byla provedena rešerše české literatury a pouze některé zahraniční literatury. Většina relevantních informací byla vyhledána v odborné literatuře, která byla doplněna internetovými zdroji. Celou teoretickou část provází metoda deskripce. Obě části práce následně spojuje metoda syntézy. V praktické části je nejprve využita metoda komparace a následně při výzkumu metoda dotazování. Mezi využití analýzy lze zařadit analýzu kvalitativní a kvantitativní. Pro zpřehlednění a určitou originalitu bylo využito SmartArtů.

Mezi hlavní cíle této práce patřilo definovat pojem kreativní účetnictví a účetní podvody. Poskytnout informace o využívaných metodách a jednotlivých účetních systémech, které byly následně porovnány. Posledním cílem bylo zhodnocení výzkumu zaměřující se na problematiku kreativního účetnictví.

V závěru této práce jsou shrnuty nejdůležitější poznatky a zhodnocení aktuální problematiky. Na konci této práce je uveden seznam použitých zdrojů, obrázků, tabulek a příloh, následován abstrakty.

1 Vymezení stěžejních pojmů

1.1 Kreativní účetnictví

„Kreativně se nedaří tam, kde vládne přehnaná sebekontrola a naplánovaný život. Protože nové myšlenky se obvykle rodí z chaosu“ (Adair, 2011, str. 34). Tvořivost, originální myšlenky, nekonvenční chování to vše lze zařadit pod pojem „kreativita“. Ne vždy je to ale **krok správným směrem**. Nemusí vždy přinášet ovoce, ale naopak drtivé dopady, které moderní vyspělá společnost zatím není schopna přijmout.

Základní pilíře české účetní legislativy jsou zákon o účetnictví, prováděcí vyhlášky a české účetní standardy. Česká účetní legislativa musí být v souladu s předpisy podléhající Evropské unii (dále jen EU). Největším problémem je zjistit, co je kreativní a v rámci etiky a kdy jsou tyto praktiky již nelegální činnosti. Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví tak, aby poctivě zobrazovaly hospodářskou realitu. Účetní výkazy by tedy měly být „**obrazem do reálné situace konkrétního podniku**“.

Společným znakem kreativního účetnictví je **zneužívání účetnictví** tak, aby podnik hospodařil v účetním období na očích veřejnosti a orgánů státní správy lépe, než tomu ve skutečnosti je. Poté to tedy lze interpretovat jako **manipulaci s účetními výkazy** nebo **snahu o ovlivňování uskutečněné ekonomické operace** (Krupová, 2001).

Otázkou zůstává, kdy je zkreslení **záměrné** a kdy **neúmyslné**. Kreativní účetnictví může být vždy jen úmyslné a záměrné falšování údajů. Naopak někdy se stává, že účetnictví je zkresleno vinou nedbalosti účetního, špatnými informacemi nebo žádnými zkušenostmi.

Kreativní účetnictví je proces manipulace s účetními údaji, kde jsou využívány **mezery v účetních pravidlech** a možnosti výběru v rámci používaných měřítek a způsobu vykazování za účelem transformace finančních výkazů do podoby, kterou jejich zhotovitelé upřednostňují, místo toho, kterou by měly mít. Proces, ve kterém jsou transakce rozděleny tak, že vytvářejí požadované účetní výsledky, místo toho aby byly prezentovány neutrálním obvyklým způsobem (Naser, 1993).

V současnosti je charakterizováno takto:

- proces manipulace s účetními údaji s cílem transformovat účetní výkazy z podoby, jakou by měly mít, do podoby, jakou by si přáli jejich tvůrci,

- procesy, při kterých jsou uskutečňovány přímo ekonomické transakce tak, aby bylo dosaženo příznivých výsledků v účetnictví.

Z výše uvedeného vyplývá, že „**kreativní účetnictví**“ zahrnuje jak techniky účelové manipulace s údaji, které jsou více či méně zřetelné (tzv. **window dressing**), tak techniky, které vyžadují vysokou kvalifikaci a bývají jen obtížně odhalovány auditory (např. tzv. **mimobilanční financování**) (Krupová, 2011). Touto problematikou se dále podrobněji zabývám v kapitole 3.2.

Názory na etiku kreativního účetnictví se dělí takto:

- autoři, kteří vnímají kreativní účetnictví jako běžnou součást praxe,
- autoři, kteří vnímají kreativní účetnictví jako prolhanou a nevhodnou činnost. (Drábková, 2011)

1.2 Podvody

Podvod přináší **negativní dopady** na společnosti i veřejnost v mnoha ohledech, včetně finančních, reputačních, psychologických a sociálních aspektů. **Celkový dopad** z hlediska času a produktivity je **nezměřitelný**. Dle průzkumů jsou peněžní i hmotné ztráty z podvodů značné. V důsledku podvodné činnosti mohou společnosti utrpět újmu v podobě finančního dopadu, a proto by měl v každé společnosti existovat program na předcházení, odhalování a ohodnocení rizik podvodů.

Podvod zahrnuje širokou škálu nelegálních jednání, pro něž je charakteristické **záměrné klamání** či **uvedení v omyl**. Institut interních auditorů definuje podvod takto: „*Jakákoli nezákonná činnost, při které dochází k **podvodnému jednání**, zatajování informací a narušení důvěry. Při této činnosti nemusí dojít k pohrůžce násilím nebo fyzickým násilím. Podvody páchají jednotlivci i společnosti s cílem získat finanční prostředky, majetek nebo služby, vyhnout se platbě za určité služby nebo jejich ztrátě a zajistit si **osobní nebo podnikatelské zvýhodnění***“ (Český institut interních auditorů, o. s., 2011).

„*Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku **škodu nikoli nepatrnou**, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty*“ (Trestní zákoník, 2010, § 209 odstavec 1).

1.3 Rizika

Předpokladem kreativního účetnictví je využití příležitosti, uvědomění si možných rizik a sankcí, ale hlavně existence motivů. U těchto rizik záleží jen na vlastnících podniku, zda jsou ochotni je podstoupit, nebo raději ukázat veřejnosti pravdu. Široká veřejnost si představuje pouze negativní část, ale riziko může nabývat i pozitivního směru.

*„Rizikem se rozumí pravděpodobnost, že jev bude mít **negativní dopad na organizaci**. Riziko je pojem, kterým je popisována situace, která může způsobit potenciální ztráty firmě, či organizaci“* (Dvořáček, 2003, str. 25).

Podvod je jedno z hlavních **podnikatelských rizik**, které je možné řídit. Aktivní řízení sice nezabrání jejich vzniku, ale případným pachatelům výrazně ztíží možnosti realizace. Řízení rizik neboli risk management je oblast řízení zaměřující se především **na snížení rizik** pomocí různých metod a technik prevence rizik, které eliminují existující nebo odhadující budoucí faktory zvyšující rizika. Je to **soustavná řada činností**, které se neustále opakují, mají předejít problémům, omezit pravděpodobnost jejich vzniku, ale když přeci jen nastanou, mají snížit jejich dopad.

Je možné principy shrnout tak, že každá lidská činnost přináší určitá rizika a tudíž nulové riziko neexistuje. *„Veškerá ekonomická činnost je svou povahou vysoce riziková“* (Peter Ferdinand Drucker). Podle pravidelného průzkumu asociace **ACFE Report to the Nations 2012** tvoří 18 % pachatelů vlastníci a top management, 37 % manažeři a "pouze" 42 % řadoví zaměstnanci (<http://financnimanagement.ihned.cz/>, 2013).

Řízení rizik musí být v každém podniku prioritní záležitostí, protože všechna rozhodnutí managementu jsou založena na určitých rizicích. Podnik je jako **živý organismus**, který neustále reaguje na vnitřní i vnější změny. Je nutno řídit rizika, protože dopady pak mohou mít vliv nejen na podnik samotný, ale i na jeho zaměstnance, státní orgány, ale především na vlastníky a investory. Velký problém nastává tehdy, pokud o kreativité a podvodech podniku nemají vlastníci tušení.

1.4 Historie kreativního účetnictví a podvodů v účetnictví

Edwards (1989) datuje počátky kreativního účetnictví až do doby středověku. Mnich Luca Pacioli, považovaný za zakladatele účetnictví, poukazuje na to, jak bylo vedeno účetnictví v italských Benátkách v 15. století. Je známo, že kupci využívali podvojně

účetnictví, ale existují také informace o nekalých praktikách, například v podobě **převrženého kalamáře** na účetní knihy.

Podle Krupové (2001) začíná být kreativní účetnictví aktuální až v průběhu 80. let, kdy toto téma získává spíše **negativního významu**. V 90. letech se sice začíná objevovat literatura, ale ani dnes není dostatek seriózních materiálů, které by dokázaly vystihnout toto ožehavé a kontroverzní téma. V České republice se problematikou kreativního účetnictví intenzivněji zabývá pouze Krupová (2001) ve své publikaci Kreativní účetnictví, zneužívání účetnictví – možnosti a meze.

V podstatě se jedná o **hru s čísly**, kdy největšími „lídry“ vždy byly velké podniky (Drábková, 2011). Praktikovat tuto činnost jsou schopny již i malé a střední podniky, které zneužívají technik, aby zkreslily finální čísla a lépe tak prezentovaly hospodářské výsledky.

Společnost **Enron Corporation** do roku 2001 ještě stabilní americký energetický gigant, přiznala, že od roku 1997 byla jejich aktiva uměle nadhodnocena. Do spirály obchodních podvodů se zapojily i velké finanční instituce jako J. P. Morgan. Po krachu v roce 2002 opustila tzv. „**Velkou pětku**“ auditorská společnost Arthur Andersen, která kryla tajné nelegální jednání Enronu. Tato společnost je viněna z poklesu amerického dolaru. Nutno ale dodat, že nebyla jediná. **Worldcom**, svého času největší společnost na poli telekomunikací, zachytávala části nákladů jako investice, tedy aktiva. Nově vypracovaný finanční výkaz přinesl skandální odhalení, kdy hodnoty akcií klesly téměř o 90 %. Arthur Andersen byl obviněn za skrývání podvodů i této společnosti.

Ve stejné době se ukázaly ve správném světle i některé mimo americké společnosti. Koncem roku 2003 vypukl skandál, kdy italské potravinářské společnosti **Parmalat** byla odhalena zpronevěra ve výši 14 miliard eur. Japonská společnost **Olympus** schovávala téměř 20 let ztráty z investic v pochybných akvizicích.

V České republice toto téma také není ani zdaleka zapomenuto. Stavební společnost **Skanska**, která se propadla kvůli odpisu aktiv do ztráty, v loňském roce oznámila, že jejich manažeři údajně zkreslovali hospodářské výsledky. Velkou ostudu si může připsat i **Ministerstvo zemědělství České republiky**, kterému byly v roce 2011 odhaleny chyby v účetních výkazech.

Počátkem 21. století začíná kreativní účetnictví nabývat nových rozměrů, kdy už nejsou hlavními aktéry jen podniky, ale i vyšší celky jako samotné státy. Jeden z členských států EU se dlouhou dobu snažil zakrýt schodek finančního dluhu, který podle Paktu o stabilitě a růstu Evropské Unie, mohl dosahovat maximální výše 3 % hrubého domácího produktu. **Vláda Něcka** od roku 1998, tedy ještě před vstupem do unie, předkládala zkreslené informace. V současnosti bylo odhaleno již několik podvodů, které neodrážejí pravdivý obraz situace dané země na území EU.

2 Důvody praktikování kreativního účetnictví

2.1 Uspokojení manažerů

Česká autorka Krupová (2001) i Jones (2011) se shodují na tom, že **hlavními aktéry** jsou manažeři. Předpokládá se, že nejdůležitějším cílem manažerů je **maximalizace zisku**. Snaží se tedy zkreslit účetní výkazy tak, aby byl jejich zisk co nejvyšší. Jejich chování je ovlivněno mnoha faktory. Někteří jsou placeni podle toho, jaké jsou jejich výsledky, jiným jde o uznání a respekt podřízených a kolegů. Každý člověk si rád připadá užitečný, proto může toto řešení použít **k vlastnímu uspokojení**. Dalším důvodem je ztráta zaměstnání nebo sebevědomí při dosahování špatných výsledků. **Chamtivost**, jak uvádí (Jones, 2011) je běžná lidská vlastnost, která se projevuje nejen v těžké životní situaci, ale i pokud je člověk spokojený. Je to **bezmezná a bezohledná touha** po nadbytku. Asi nejvíce manažery bezpochyby ovlivňuje politika státu, která se projevuje v otázkách **fiskální a cenové politiky státu, zdanění a odvětvové politiky státu**. Velké podniky jsou tedy mnohem citlivější na změny státní politiky než malé a střední podniky. Pokud je v podniku špatně fungující vedení, může být kreativní účetnictví nástrojem, jak oddálit **hrozící úpadek** společnosti¹. Pod špatně fungujícím vedením si lze představit manažera bez zkušeností, nebo naopak neschopného s mnoha zkušenostmi, ale neochotou podnik řídit. Dobrým příkladem zde mohou být investice, kdy se manažer rozhodne investovat i tehdy, pokud je obeznámen s hrozícím úpadkem. Ve většině případů tak vlastníci chtějí zatajit špatnou situaci a následný **bankrot**. Tím tak na určitou dobu uspokojí věřitele, kteří nebudou ihned požadovat splacení závazků, ale také odběratele, kteří by se jinak začali poohlížet jinde. Zákazníci začnou hledat spolehlivější výrobce a snad největšími aktéry jsou zde akcionáři, pro které je hrozící úpadek **jasným signálem** k tomu, aby svůj podíl omezili či úplně vyloučili.

2.2 Snížení nejistoty a rizika

Nejistoty a rizika jsou momentálně také v popředí zájmu. Jsou dány například přechodem k systému pohyblivých devizových kurzů či vzrůstající mírou inflace. Jedná se o tzv. „**podnikatelská rizika**“ (Krupová, 2001), která zahrnují riziko provozní (stávky,

¹ Většina těchto případů po několika letech stejně končí bankrotem. Kdyby dala problém společnost najevo ihned, přešla by tak budoucím a prohlubujícím se problémům s investory a dalšími věřiteli.

havárie), riziko tržní (změny cen), riziko inovační (nové výrobky) a nakonec riziko finanční (platební neschopnost).

2.3 Problematika oceňování

Někteří autoři, jak zmiňuje Krupová (2001), považují za **hlavní důvod** užívání kreativního účetnictví **problematiku oceňování**. Ve většině států se dnes oceňuje v **historických cenách**, možná i proto, že bohužel momentálně neexistuje metoda, která by zůstala **objektivní** a zároveň by ukázala **skutečnost v pravém světle**. Tato metoda má ale velké nedostatky. Neposkytuje věrné a úplné informace o skutečném stavu. Jednou z hlavních technik je tzv. **mimobilanční financování**, které v rozvaze neuvádí některé dluhy společnosti. Historické ceny vedou k podhodnocení aktiv a tudíž je v kompetenci účetní jednotky neuvádět některé dluhy.

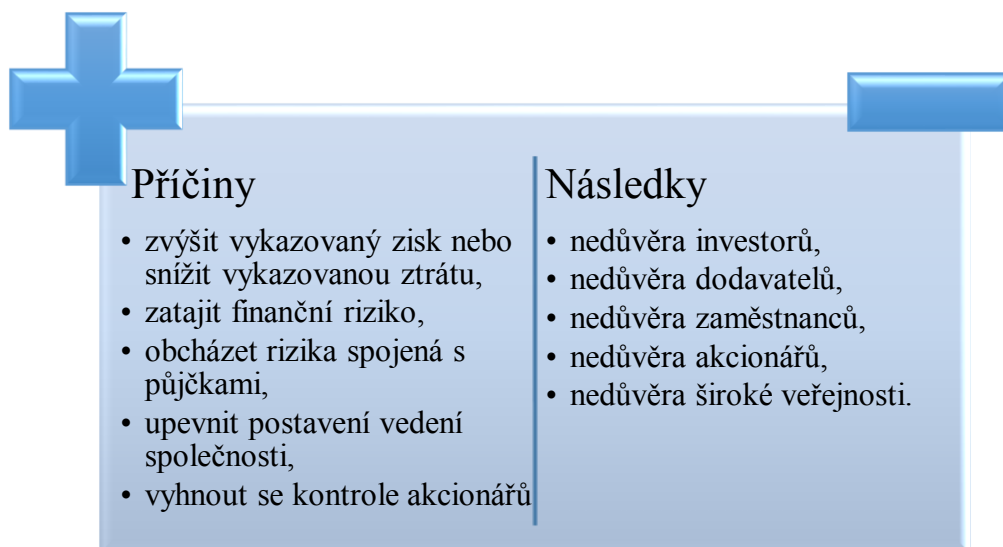
2.4 Minimalizace daňové povinnosti

Za důvod lze také považovat snahu o snížení daní. Velmi zřetelná je v zemích, kde je úzce **spjato finanční a daňové účetnictví**, kam bychom mohli zařadit například Českou republiku a Spolkovou republiku Německo. Společnosti se snaží na konci účetního období co nejlépe využít kreativního účetnictví ke snížení **daňového základu**. Nutno podotknout, že státy v podstatě **vybízí** své občany k využití. Dokud bude v zákonu o dani z příjmů uvedeno, že pro zjištění základu daně se vychází z výsledku hospodaření, zůstane tento důvod aktuální.

2.5 Příčiny a následky kreativního účetnictví

Bohužel vše má své „**pro a proti**“. Příčiny a následky kreativního účetnictví lze jen velmi těžko vymezit. Příčinami jsou v podstatě výše uvedené důvody, proč kreativní účetnictví aplikovat. Za následky je poté považována nedůvěra (viz. obrázek 1).

Obrázek 1: Příčiny a následky kreativního účetnictví

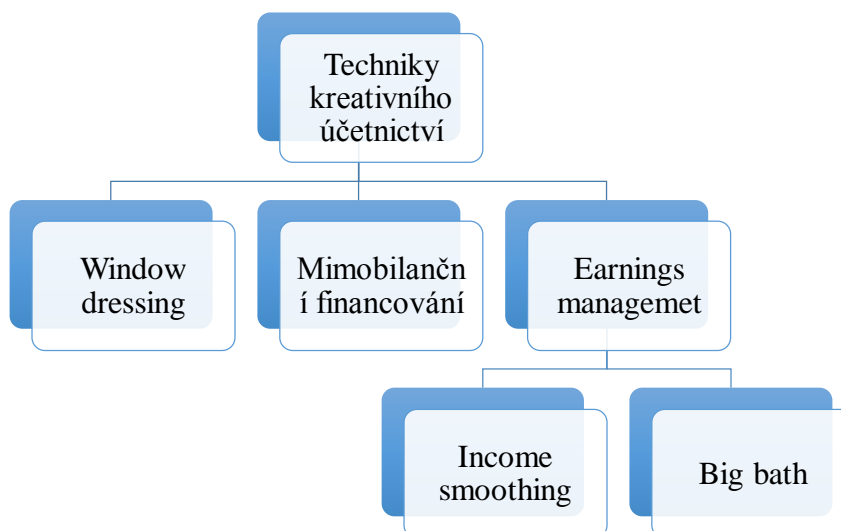
Zdroj: vlastní zpracování dle Krupová, 2001; 2014

3 Techniky kreativního účetnictví

Dle Kovanicové (2005) slouží tyto techniky k:

- zatajení finančních rizik, zejména platební neschopnosti,
- získání půjček a úvěrů,
- zachování dobrých obchodních vztahů se stávajícími partnery,
- vykazování hodnot ukazatelů, které jsou při finanční analýze hodnoceny kladně,
- vyloučení důkladnějších kontrol ze strany dozorčích orgánů společnosti,
- udržení nebo posílení přístupu společnosti k financování prostřednictvím kapitálového trhu.

Obrázek 2: Techniky kreativního účetnictví

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

3.1 Window dressing

V roce 1986 definoval institut certifikovaných účetních Anglie a Walesu (ICAEW) tento pojem jako **vedení transakcí**, při nichž finanční výkazy podávají **nereprezentativní a zavádějící obraz o finanční situaci podniku**.

„Window dressing je takové vedení transakcí, jehož cílem je vytvoření příznivějšího obrazu o finanční pozici společnosti ve výkazech finančního účetnictví, než jaká je ve skutečnosti“ (Krupová, 2001, str. 3). Tak je definována technika ve slovníku Finančního výkaznictví Coopers Lybrand.

V podstatě můžeme říci, že se jedná o **účelovou manipulaci s daty**, která se dá většinou snadno odhalit i bez pomoci expertů. Zde se účetní výkazy buď uměle vylepšují, nebo naopak upravují k horším výsledkům (Wiedová, 2012). Uskutečňování transakcí, při nichž se upravují účetní výkazy, vypovídají o tom, že obraz o finanční situaci podniku je **zkreslený**. Požadavky investorů budou tak splněny ještě lépe než se očekávalo a manažer bude vlastníky **kladně ohodnocen**. Zdá se být vše dobře vymyšlené a v rámci etiky, ale je to pouze **klamavá bublina**, která při dopadu na zem způsobí nevratné škody. Účetní závěrka tedy nepodává „**true and fair view**“.

Krupová (2001) a Kovanicová (2005) se shodují na těchto hlavních praktikách:

- určité praktiky, týkající se přeceňování majetku,
- odhad doby životnosti majetku, který je proveden záměrně chybně,
- prodej a zpětný nákup aktiv,
- změny v přijatých účetních politikách a záměrné chyby,
- zkreslené vykazování výnosů,
- záměrné vykazování krátkodobého majetku a dluhů mezi dlouhodobým a naopak dlouhodobého majetku a dluhů mezi krátkodobým,
- nedodržení zásady opatrnosti v účetnictví (například společnost nevytváří rezervy, ani když to standardy ukládají),
- zkreslené ocenění majetku v rozvaze již v době jeho pořízení,
- půjčky přes konec účetního období,
- vykazování majetku, který podniku nepřinese ekonomický prospěch,
- zaměňování modernizace majetku za opravu nebo naopak,
- úmyslně prováděné chyby v účetnictví a účetních výkazech,
- fiktivní dodávky zboží.

Dle Kovanicové (2005) můžeme mezi další techniky zařadit také porušování metodických prvků v účetnictví, vystavování falešných faktur, záměrně špatnou alokaci nákladů či nedodržení zásady opatrnosti, kdy například podnik nevytváří rezervy ani v případech, kdy to ukládají účetní standardy.

3.2 Mimobilanční financování

Mimobilanční financování oproti předchozí zmíněné technice již nelze rozpoznat tak snadno. Díky její **propracovanosti a sofistikovanosti** na ní občas nestačí ani vysoce kvalifikovaní a zkušení auditoři a odborníci. Jsou to tedy hospodářské transakce, které se již **nepromítají** do účetních výkazů. Přímo s tím souvisí především **zamlčení finančního rizika**. Přiměřená zadluženost rozhodně není ke škodě, představuje takzvanou **finanční páku**², pomocí níž lze dosáhnout vyšších zisků. Každý podnik potřebuje nějakým způsobem hradit své závazky, to ale nelze, pokud je riziko zadlužení příliš vysoké. Cílem metody je, aby cizí zdroje nebyly v rozvaze vykázány jako **závazek**.

Již zmíněný institut ICAEW definuje pojem jako „*takové financování nebo refinancování podnikových činností, které se při dodržení zákonných požadavků a existujících účetních zásad nemusí objevit v jeho rozvaze*“ (Krupová, 2001, str. 3).

Kovanicová (2005) se domnívá, že mimobilanční technika je technikou, která se **neprojevív rozvaze**, ale všechny právní předpisy i účetní zásady jsou přitom **dodrženy**.

K hlavním technikám patří:

- zaměňování tzv. kapitálového (finančního) leasingu za operativní,
- účetní zachycení prodeje pohledávek nebo faktoringu v závislosti na riziku, vyplývajícím z nesplacení pohledávek (nevykazování závazků, vyplývajících z nesplacení pohledávky),
- nekonsolidace „quasi“ dceřiných společností, které jsou používány, aby zlepšily finance podniku (Krupová, 2001; Drábková, 2011).

3.3 Earnings management

Earnings management **není sice technikou**, ale je velmi často spojován s kreativním účetnictvím. I samotní vlastníci a investoři někdy nabádají účetní jednotky k jeho využití. Jedná se o **záměrné zasahování managementu** do procesu stanovení zisku, kdy jsou většinou uspokojeny vlastní cíle. Zajišťuje, aby manipulace s účetními výkazy byla

² Principem finanční páky neboli pákového efektu je použití malého objemu vlastního kapitálu, doplněného velkým objemem cizího kapitálu na investování určité investice.

propojena se získáváním informací o výši zisku požadované investory a dalšími věřiteli. Z toho vyplývá, že **konečný zisk je vyhlazen** a důvěra investorů získána.

Mulford a Comiskey (2011) ve své knize tvrdí, že je to aktivní manipulace s účetními výsledky tak, aby byl vytvořen **pozměněný obraz** o výkonnosti společnosti.

Mezi earnings management zařadíme metody jako **income smoothing** a **big bath**.

3.3.1 Income smoothing

Metoda je založená na **redukci nežádoucích výkyvů** společnosti. Snaží se o uhlazení zisku tak, aby neklesal a v nejlepším případě měl **rostoucí trend**. Může se projevit ve snaze snižovat nebo úplně zablokovat zisk během „**nejlepších**“ let podniku a použít ho v horších časech. Jako jeden z důvodů využití se uvádí snaha o **zvýšení ceny společnosti**, akcií a aspektů přímo směřujícím k penězům. Většinou je tato technika využívána **dlouhodobě**.

3.3.2 Big bath

Metoda big bath neboli „velká lázeň“, se na rozdíl od předcházející využívá pouze jednorázově, ke zlepšení stávajícího stavu, například při změně managementu. Využívá se tehdy, pokud se společnost nachází ve ztrátě. Společnost se nesnaží ztrátu eliminovat, naopak jí úmyslně prohlubuje, aby v dalších letech mohla **navýšit zisk**.³ Nový management pak argumentuje tím, že vysoká ztráta byla chybou předchozího managementu a oni jsou společnost schopni řídit efektivně a dosahovat vysokých zisků.

³ Dobrým příkladem zde mohou být náklady příštích období, kdy je účetní jednotka zaúčtuje do období běžného a tím se prohloubí ztráta v aktuálním roce. V následujících letech pak může dojít k umělému navýšení zisku.

4 Regulace účetnictví

Různé země mají nejen různé formy účetních výkazů, ale i odlišné **cíle** účetního výkaznictví. Větší část zemí dává přednost **věrnému zobrazení**, i když stále ještě existují země, které jako hlavní nástroj považují **vykázání daňové povinnosti**. Patří mezi ně celá kontinentální Evropa včetně ČR a nemohou podat doslova věrný obraz. Základním problémem je odlišné pojetí koncepčních cílů, od kterých se odvíjí zásady a pravidla. To vše je nakonec doplněno legislativním prostředím, tradicemi či zapojením do vyšší integrace. V každé zemi musí existovat alespoň **základní regulace**, aby měly účetní výkazy určitou formu a nebyly tak vytvářeny každým podnikatelským subjektem odlišně. Tlak na harmonizaci účetního výkaznictví je obzvláště ze strany **světových kapitálových trhů**. V souvislosti s budováním jednotného kapitálového trhu Evropské unie stále více vystupuje do popředí požadavek srozumitelnosti, spolehlivosti a srovnatelnosti účetních informací a to nejen v rámci EU, ale i v spojitosti s globalizací napříč světovými kapitálovými trhy, které se snaží dosáhnout snadnějšího obchodování.

Prvotním zdrojem dat pro tvorbu výkazů jsou **běžné účetní doklady**, které mají věrně popsat hospodářskou situaci, a proto je kladen velký důraz na jejich obsah a podložení. Hlavním cílem účetních výkazů je tedy poskytnout globální informace o finanční pozici podniku (rozvaha), dále o jeho výkonnosti (výsledovka) a o schopnosti podniku vytvářet peněžní prostředky a správně je využívat (výkaz peněžních toků). Další důležitou součástí je neustálé **informování manažera** k vnitřnímu řízení podniku. Jde zejména o data týkající se majetku, který je vyráběn za účelem prodeje (výrobky, polotovary) nebo slouží pro vlastní potřebu (speciální nástroje). V různých zemích se setkáváme s odlišnými systémy účetnictví, díky měnící se společnosti a prostředí.

4.1 Modely finančního účetnictví

4.1.1 Mikroekonomický model

Hlavní myšlenkou tržní ekonomiky je **svěření pravomocí** do rukou soukromých firem a jednotlivců. Zde je považováno účetnictví za nástroj sloužící primárně potřebám podnikatelských subjektů. Hlavní součástí je tedy vyhotovování souhrnných dokumentů, ale i detailní zprávy analyzující náklady. Typickými představiteli jsou anglosaské země

a Mezinárodní standardy účetního výkaznictví – International Financial Reporting Standards.

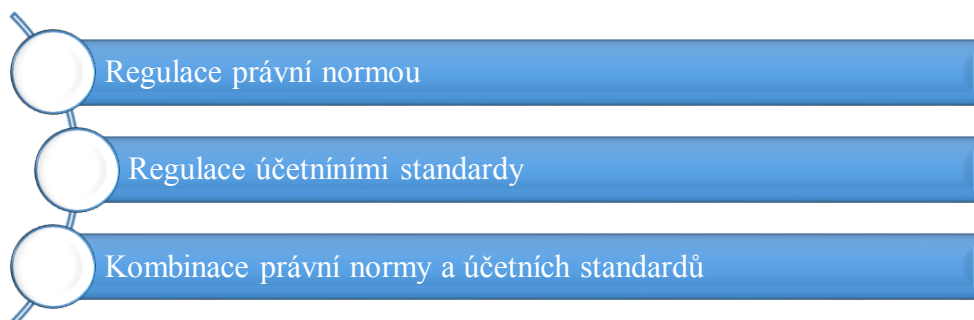
4.1.2 Makroekonomický model

Zde nejsou cíle firem ani státu jasně definovány, a proto jsou velmi často rozdílně chápány skupinami i jednotlivci. Firmy mají mnohem **specifičtější potřeby a limitující podmínky** (čas, prostředí) a proto většinou následují státní ekonomickou politiku. Účetnictví se zde podřizuje veřejnému zájmu a přispívá ke stabilitě státu. Tento model byl aplikován například ve Švédsku či Německu a Francii (Kovanicová, 2004).

4.2 Národní regulace účetnictví

Regulace (usměrňování, řízení) může probíhat v jednotlivých státech různým způsobem. Jedná se o stanovení **národních pravidel** a poskytování informací externím uživatelům. Mezi možnostmi uskutečnění patří:

Obrázek 3: Národní regulace účetnictví

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

4.2.1 Regulace právní normou

Státní orgán vydává **závazné účetní předpisy** (zákony), které podnikatelským subjektům ukládají povinnosti, ale také zdůrazňují postihy za jejich nesplnění. První možností je **primární regulace účetního výkaznictví** (požadavky kladené uživateli podpořeny neúčetní legislativou jako jsou obchodní a daňové zákony) a **sekundární regulace běžného účetnictví** (od pevné účtové osnovy až po závazné účetní předpisy)⁴. Druhou možností je pak **primární regulace běžného účetnictví** (doporučení vzory účetních

⁴ Příkladem je, že díky důsledkem krachů velkých národních společností, které několik let zakrývaly špatné hospodaření zfalšovanými účetními výkazy, lze očekávat silnější zasahování státu do regulace.

výkazů a podrobná účtová osnova). **Nevýhodou** obou přístupů je nepružnost, zdlouhavá legislativa a omezenost na danou zemi. Čím menší jsou tyto regulace, tím méně je pod tlakem státní instituce. Konceptně je tento systém postaven na **římském právu**⁵ a setkáme se s ním například ve Francii, SRN a v České republice.

4.2.2 Regulace účetními standardy

Účetní znalec zde dobrovolně dodržuje **účetní standardy**, které představují soubor přijatých předpokladů, uznávaných zásad a doporučení. Vliv státních institucí je potlačen, aktualizace je v kompetenci profesní instituce a podniky se v podstatě regulují sami (**samoregulace**). Tento typ je založený na **zvykovém právu**⁶. Jedním z nástrojů regulace na národní úrovni **jsou národní účetní standardy**.

4.2.3 Kombinace právní normy a účetních standardů

Zde je regulace rozložena mezi obě zmíněné. Právní předpis vytváří tzv. **legislativní rámec** účetnictví a účetní standardy tento předpis realizují podle záměrů zákonodárce. Předpokladem je **spolupráce** mezi státním orgánem a profesními institucemi. Jednou z **výhod** může být pružná aktualizace standardů (Kovanicová, 2004; Kovanicová 2005).

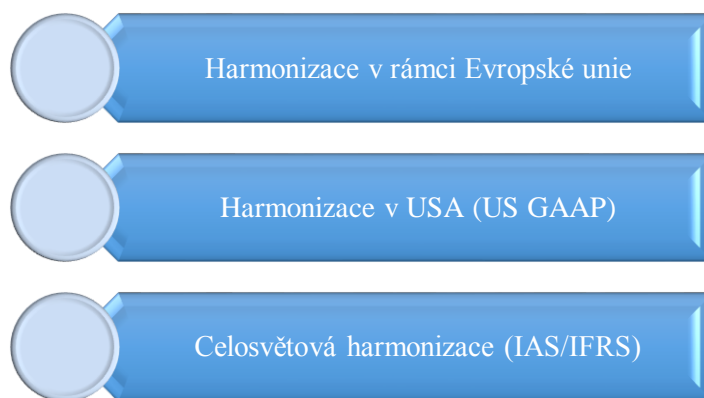
⁵ Co není upraveno zákonem, to neplatí.

⁶ Akceptuje to, co je dlouhodobě ukotveno z praxe, aniž by bylo ustanoveno v zákoně.

5 Harmonizace účetnictví

Celosvětová globalizace vyvolala postupné odstraňování hranic mezi státy. Již několik desetiletí existuje snaha o mezinárodní harmonizaci účetnictví, jejichž výsledkem by měla být **jednotná úprava účetnictví** ve všech státech světa. Hlavním důvodem k harmonizaci jsou **rozdílnosti** v jednotlivých účetních legislativách. První zmínka je zaznamenána v Evropě i USA v 70. letech 20. století. Významným krokem k celosvětové harmonizaci účetnictví je společný projekt Financial Accounting Standards Board (FASB) a International Accounting Standards Board (IASB), který vznikl v roce 2002 pod názvem „**Convergence 2002**“, jehož cílem je koordinace a zajištění kompatibility mezi US GAAP a IFRS (Bohušová, 2008). Harmonizace existuje ve třech liniích, které jsou zde postupně uvedeny.

Obrázek 4: Snaha o harmonizaci

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

5.1 Harmonizace v rámci Evropské unie

Evropské hospodářské společenství jakožto předchůdce EU bylo založeno roku 1957. Jeho cílem bylo **harmonizovat právní, sociální a ekonomické podmínky** jednotlivých evropských zemí, aby mohla začít probíhat ekonomická spolupráce. Velký problém byl v nesourodosti účetních výkazů, zejména v jejich obsahu a formě. Určitým kompromisem mezi anglosaským a kontinentálním přístupem bylo zavedení tzv. **Kodexu účetní**

legislativy Evropské Unie⁷. K oblasti účetnictví se vztahují 3 direktivy a to čtvrtá, sedmá a osmá direktiva.

- Direktiva č. 4 – přijata 25. 7. 1978 upravuje účetní výkazy a předlohu pro jednotlivé účetní závěrky. Definuje také různé zásady jako například zásadu řádného financování či zásadu opatrnosti.
- Direktiva č. 7 – z 13. 6. 1983 je zaměřena na konsolidaci účetních výkazů.
- Direktiva č. 8 – přijata 10. 4. 1984 se zabývá problematikou stanovení osob, které mohou provádět audit účetních dokumentů (auditoři). (Krupová, 2001; Hinke, 2007)

I po zavedení direktiv EU v členských zemích, zůstávají jejich národní úpravy rozdílné. Direktivy totiž zahrnují několik variantních řešení **konkrétních přístupů⁸**. Jejím hlavním **přínosem** je tedy spíše formální zpracování účetních výkazů.

5.2 Harmonizace v USA (US GAAP)

Zpočátku je nutno dodat, že se problematika týká především účetnictví ve Spojených státech amerických, ale vzhledem **k rostoucímu vlivu** nadnárodních korporací, internacionalizaci ekonomických problémů a rostoucímu vlivu USA na mezinárodním poli, se stále více začínají objevovat v Evropě a to zejména díky dceřiným společnostem amerických gigantů. První zmínky o tvorbě těchto zásad se datují kolem třicátých let minulého století, kdy **Kongres USA**, jakožto zákonodárny orgán, delegoval pravomoc na zvláštní komisy SEC (Securities and Exchange Commission). Pravomoc byla roku 1973 převedena na **Radu pro standardy finančního účetnictví (FASB)**, která nemá zákonodárnu moc, ale zodpovídá za otázky účetnictví v USA (Krupová, 2001; Kovaníková, 2012).

Výsledkem této rady jsou tzv. **Všeobecně uznávané principy**, s oficiálním názvem Generally Accepted Accounting Principles (dále jen **US-GAAP**), které mají dvě úrovně:

- principy základní, koncepční, které obsahují základní prvky a teoretické zásady, na kterých je účetní systém stavěn,

⁷ Dnes známý také jako „Direktiv Evropské unie“

⁸ Příkladem mohou být až čtyři různá řešení, která jsou vhodná pro uspořádání položek výsledovky

- jednotlivé oblasti účetnictví a jejich detailní principy (Krupová, 2001).

Žádný systém se samozřejmě neobejde bez problémů, stejně tak i US GAAP, ale v některých oblastech je **více konkrétní oproti direktivám EU** a mezinárodním účetním standardům IAS/IFRS. Jsou to všeobecně uznávané standardy založené **na zvykovém právu** (Hinke, 2007). Velmi podrobně se věnují problematice kreativního účetnictví a dá se říci, že americké principy jsou nejdetailnější, ale také nejpřísnější ve světě. Tyto regulace vycházejí zejména z požadavků **newyorské burzy** (Kovanicová, 2005). S obecnými předpoklady se dnes setkáváme v účetnictví většiny zemí (včetně ČR), i když ne v plném rozsahu.

Zásada pravdivého a věrného zobrazení⁹ je jednoznačně považována za nevyšší a zcela nadřazenou ostatním, protože má prvořadý význam pro rozhodování vlastníků, investorů i dalších subjektů.

Koncepční rámec je ideovým základem výkazů finančního účetnictví. Určuje cíle finančního výkaznictví, charakteristiky a základní prvky účetních výkazů a zásady vykazování a zveřejňování.

Tabulka 1: Zásady a předpoklady v koncepčním rámci

Předpoklady	Zásady	Omezení
Ekonomická jednotka	Historická cena	Cena versus užitek
Trvání podniku	Uznání výnosů	Podstatnost
Peněžní jednotka	Uznání nákladů	Průmyslové zvyklosti
Periodicita	Úplná informace	Opatrnost

Zdroj: vlastní zpracování dle Kovanicová, 2005; 2014

Nejpodrobnější **úroveň regulace** účetnictví představují účetní standardy. Obsahují postupy, které se využívají v konkrétních oblastech účetnictví. Se vznikem nových finančních nástrojů se standardy v USA neustále rozšiřují. Dnes jich existuje něco **kolem 140**.

⁹ „true and fair view“

5.3 Mezinárodní účetní standardy (IAS/IFRS)

5.3.1 Historie

Prvním krokem směřující ke **všeobecné harmonizaci** byl učiněn v roce 1973, kdy vznikla soukromá instituce – **Výbor pro mezinárodní účetní standardy** (The International Accounting Standards Committee - IASC) se sídlem v Londýně. Instituce vznikla společnou dohodou profesních organizací zakládajících zemí¹⁰, jejímž cílem byl vypracovat ucelený soubor účetních standardů, který by byl celosvětově akceptován (Kovanicová, 2004). Spojenectvím tak vznikly **Mezinárodní účetní standardy** (International Accounting Standards). Tento název však dostatečně nezvýrazňoval, že se jedná o úpravu účetního výkaznictví a byl tedy změněn na **Mezinárodní standardy účetního výkaznictví** (IFRS). Dnes se touto problematikou zabývá **Rada pro Mezinárodní účetní standardy** (International Accounting Standards Board), která v dubnu roku 2001 nahradila IASC.

Tabulka 2: Shrnutí historie mezinárodních účetních standardů

Význam	Původně	Nyní
Instituce pro tvorbu mezinárodních účetních standardů	IASC	IASB
Název celého souboru standardů	IAS	IFRS
Jednotlivé standardy	IAS (1 až 41)	IAS (platné staré), IFRS (nová řada)

Zdroj: vlastní zpracování dle Kovanicová, 2004; 2014

Hlavním cílem IASB je dnes vytvoření **komplexního systému** k vymahatelným a srozumitelným účetním standardům a prosadit jejich využití po celém světě. Dle Dvořákové (2009) je celý komplex Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFRS) určen primárně pro **kapitálové společnosti**, jejichž cílem je dosahování zisku. Oproti českým účetním standardům se jedná o systém naprosto rozdílného charakteru.

¹⁰ Mezi zakládající členy patřily země jako USA, Kanada, UK, Austrálie, Francie, Německo, Nizozemí, Japonsko, Irsko a Mexiko. Na počátku třetího tisíciletí bylo členy IASC již 143 zemí.

5.3.2 Struktura Mezinárodních účetních standardů

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví obsahují:

- Úvodní část, jež definuje účel IFRS a vymezuje řídicí orgány,
- Předmluvu k výkladu standardů obsahující tyto cíle (úkoly):
 1. formulování a vyhlašování účetních standardů, které by měly být dodržovány při předkládání výkazů a propagovat jejich celosvětové přijetí a dodržování,
 2. pracovat na zlepšení a harmonizaci právních předpisů a postupů vztahujících se k předkládání výkazů finančního účetnictví.
- Koncepční rámec pro přípravu a předkládání účetních výkazů.
- Účetní standardy (IAS/IFRS)
- Interpretace, jejichž úkolem je rozhodnout o způsobu řešení sporných otázek (Kovanicová, 2012).

5.3.3 Koncepční rámec

Koncepční rámec byl schválen v roce 1989. **Není účetním standardem**, takže neřeší žádný konkrétní problém. Spíše se jedná o všeobecný návod, z něhož vycházejí účetní standardy. Jeho úkolem je vymezit předpoklady, na nichž je konstruováno finanční účetnictví, stanovit cíle a základní prvky účetních výkazů. Zabývá se hlavně výkazy, které slouží okruhu externích uživatelů a **poskytnout informace o finanční pozici společnosti**.

5.4 Modely účetních systémů

Jako jeden z zásadních problémů se dá považovat nejednotnost přístupu v otázkách jednotlivých národních úprav účetnictví a komparaci výkazů finančního účetnictví mezi podniky sídlícími v různých státech. Mezi účetními systémy lze ale najít určitá specifika a společné rysy. Jedním z příkladů klasifikace je tato: britsko-americký model, kontinentální model, jihoamerický model a smíšený model (Krupová, 2001; Kovanicová, 2002).

Tabulka 3: Shrnutí účetních modelů

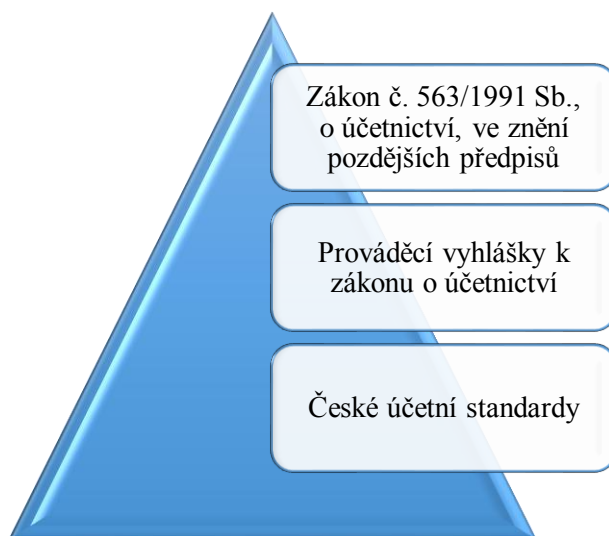
Model	Znak	Cíl	Specifika	Reprezentanti
Britsko-americký	nadřazenost „true and fair view“	uspokojení informačních potřeb investorů	existence rozvinutého kapitálového trhu	USA, Velká Británie, Holandsko, Austrálie
Kontinentální	konzervativní účetnictví	pokrytí požadavků státu a jeho orgánů	poskytování kapitálu od bank	Japonsko, Německo, Egypt, Švédsko
Jihoamerický	unifonní postupy	zajistit potřeby vlády	inflační účetnictví	Brazílie, Peru, Argentina
Smíšený	přechod z centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku	primární informace investorům	dvojí účetnictví, problémy s přechodem	Česká republika, Polsko, Rusko

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

6 Česká účetní legislativa

V České republice se uplatňuje **římské právo**, založené na zákonné úpravě. Platí zde účetní systém ustanovený **1. ledna 1993**, který je sestaven tak, aby vyhovoval podmínkám tržní ekonomiky. Podle těchto podmínek by měl podávat takové informace, podle nichž dokážeme posoudit **výkonnost podniku** nebo jeho **finanční pozici**. Mezi základní nástroje regulace u nás patří:

Obrázek 5: Nástroje regulace v ČR

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

Všechny tři nástroje jsou regulovány a vydávány Ministerstvem financí ČR. Velmi úzce s nimi ale souvisí **obchodní zákoník**, **trestní zákoník** nebo **daňové zákony**. Další součástí české legislativy jsou od vstoupení do Evropské unie také tzv. **Direktivy EU**. Postupně se snažíme přiblížit i mezinárodním účetním standardům, proto tam můžeme zahrnout i **IAS/IFRS** (Kovanicová, 2004).

6.1 Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

V přesném znění **Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů** (dále jen zákon o účetnictví) je základní předpis pro vedení účetnictví. V souladu s právem Evropské unie stanovuje rozsah a způsob vedení účetnictví, požadavky na jeho průkaznost a podmínky předání účetních záznamů státu. Stanovuje především **předpoklady** a **zásady** pro jeho vedení. Tento zákon je společný pro všechny účetní jednotky.

Zákon o účetnictví:

- definuje účetní jednotky,
- definuje předmět účetnictví a účetní období,
- stanovuje základní povinnosti při vedení a používání účetních metod (včetně pokut za nedodržení),
- definuje účetní knihy, účetní doklady, rozvrh a směrnou účtovou osnovu,
- definuje archivaci účetních záznamů a inventarizaci,
- definuje účetní závěrku a povinnosti jejího auditu,
- stanovuje pravidla pro oceňování,

„Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví tak, aby účetní závěrka sestavená na jeho základě podávala věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky“ (Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, str. 3).

*„Zatímco **věrnost** reprezentuje objektivní složku daného principu, požadující, aby při vedení účetnictví nedocházelo ke **zkreslování skutečnosti**, **poctivost** reprezentuje složku subjektivní. Bez poctivosti profesionálního pracovníka by totiž věrného zobrazení nemohlo být dosaženo“ (Kovanicová, 2004, str. 276).*

Tabulka 4: Předpoklady a povinnosti vedení účetnictví

Základní předpoklady	Povinnosti pro vedení účetnictví
Akruální princip	Správnost
Věrný a poctivý obraz	Úplnost
Přednost obsahu před formou	Průkaznost
Nepřetržité pokračování činnosti podniku	Srozumitelnost
Stálost používaných účetních metod	Trvanlivost
Kontinuita	
Zásada opatrnosti	

Zdroj: vlastní zpracování dle Kovanicová, 2004; 2014

6.2 Prováděcí vyhlášky k zákonu o účetnictví

Prováděcí vyhlášky jsou druhým stupněm právní úpravy účetnictví v České republice vydávané Ministerstvem financí ČR, které doplňují některá ustanovení zákona o účetnictví. Jednotlivé vyhlášky se týkají **konkrétních účetních jednotek** a vymezují, jak by měla vypadat jejich účetní závěrka. Patří tam:

- Vyhláška č. 500/2002 Sb. – podnikatelské subjekty,
- Vyhláška č. 501/2002 Sb. – banky a finanční instituce,
- Vyhláška č. 502/2002 Sb. – pojišťovny,
- Vyhláška č. 503/2002 Sb. – zdravotní pojišťovny,
- Vyhláška č. 504/2002 Sb. – ostatní účetní jednotky, jejichž hlavním předmětem činnosti není podnikání,
- Vyhláška č. 410/2009 Sb. – veřejné útvary jako územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, státní fondy a organizační složky státu.

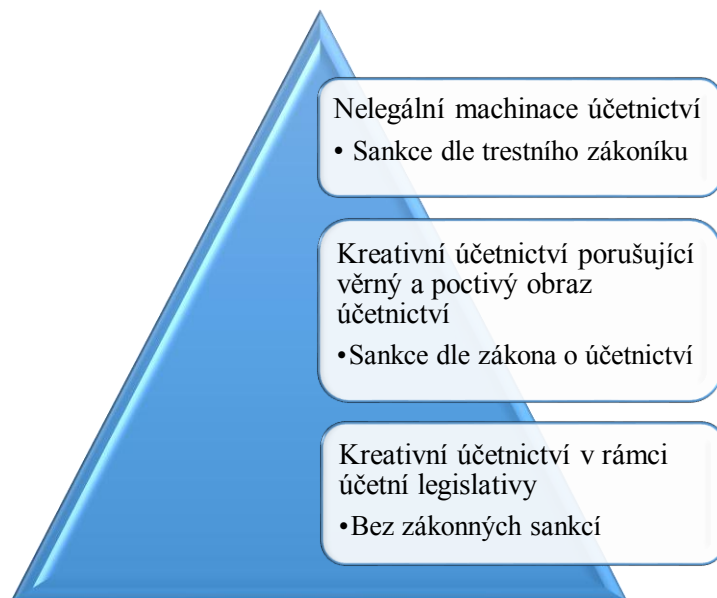
6.3 České účetní standardy

Jejich hlavním cílem podle § 36 zákona o účetnictví je **docílení souladu** při používání účetních metod mezi účetními jednotkami. Obsahem standardů je **popis účetních metod** nebo **postupy účtování**. Dnes je jich celkem 23. Zabývají se problémy týkající se zásob, dlouhodobého finančního majetku, rezerv nebo opravných položek. Nesoustředí se na to, co do položek patří, ale jak je zaúčtovat.

7 Prevence a sankce v boji proti kreativnímu účetnictví

7.1 Stupně použití kreativního účetnictví a jeho postihy

Obrázek 6: Stupně použití kreativní účetnictví a jeho postihy

Zdroj: vlastní zpracování dle Drábková, 2011; 2014

7.1.1 Kreativní účetnictví v rámci účetní legislativy

V tomto případě **není porušován** zákon o účetnictví, vyhlášky Ministerstva financí ČR ani České účetní standardy. Zde se využívá **pružnost** předpisů upravujících manipulaci s účetními výkazy. Týká se především tvorby opravných položek a rezerv. Nedochozí tak ani k porušení věrného a poctivého obrazu účetnictví.

7.1.2 Kreativní účetnictví porušující věrný a poctivý obraz účetnictví

Tyto techniky **již porušují** některé legislativní požadavky účetnictví. Použití těchto postupů se nazývá tzv. **účetní přestupek**. V případě, kdy účetní jednotka nesestaví účetní závěrku dle stanovených předpisů nebo nevyhoví výroční zprávu, hrozí účetní jednotce pokuta až do výše **6 % z hodnoty aktiv**. Pokud účetní jednotka nevede účetnictví v souladu s požadavkem na věrný a poctivý obraz účetnictví a tím neposkytuje reálný obraz situace podniku, může být sankciována až do výše **3 % hodnoty aktiv**. Dalším důvodem pro udělení 3% sankce je, pokud účetní závěrka neobsahuje všechny povinné položky nebo není ověřena auditorem, pokud má tuto povinnost.

7.1.3 Nelegální machinace v účetnictví

V třetím stupni se zabýváme již **trestnou činností** a podvodným jednáním v globálním měřítku, kdy společnost falšuje doklady nebo podává nepravdivé informace.

§ 254 Trestního zákoníku udává až **dvouleté tresty** odnětí svobody za zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění. Lze sem zařadit například nevedení účetních knih, které jsou využívány pro přehlednost o stavu hospodaření či zkreslení údajů v podkladech sloužících pro zápis do příslušného rejstříku.

Pachateli může být udělen trest odnětí svobody od jednoho do pěti let za značné poškození cizího majetku. Při zkrácení cla, daně, pojistného na sociální zabezpečení, pojistného na zdravotní pojištění, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti atd. páčání ve větším rozsahu, hrozí účetní jednotce odnětí svobody **na šest měsíců až tři roky** nebo **zákazem provádění činnosti**.

7.2 Prevence proti kreativnímu účetnictví

Úkolem společností je vytvořit a udržovat **etické a poctivé prostředí**, ve kterém se s takovými praktikami bude bojovat. **Primární zodpovědnost** za prevenci je na managementu nebo vlastnících společnosti. Součástí prevence je tzv. **specifikace rizikových oblastí**, které je ovlivněna předmětem podnikání a velikostí společnosti.

Základním kamenem by měl být zavedený **vnitřní kontrolní systém**, protože pouhé sepsání kontrolních mechanismů ve vnitropodnikové směrnici nestačí. Kontroly musí být **pravidelně** a pečlivě vykonávány, jinak nikoho od nekalých praktik neodradí. Při zavedení kontrol se musí brát v úvahu předmět podnikání, organizační struktura i velikost podniku. Interní audit by měl prověřit celý kontrolní systém, který nezávisle posoudí jeho **relevantnost** a **funkčnost**.

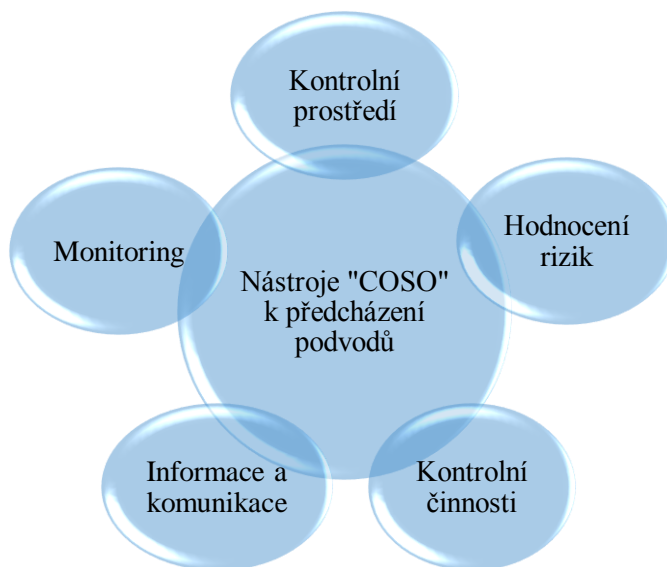
Účetní jednotky jsou dle zákona o účetnictví povinny provádět **inventarizaci majetku** a **závazků**, která představuje další důležitý nástroj kontroly, protože **skutečný stav** zjištěný fyzickou inventurou se porovnává se **stavem účetním**, kde se mohou také objevit nesrovnalosti.

Nejprve by měly být vypracovány **směrnice** pro boj s podvody. Zaměstnanci musí projít školením, kde se naučí jak reagovat na skutečnosti nasvědčující podvodu či rozpoznávat signály podvodů.

V současnosti se často zmiňuje pojem „**whistle-blowing**“, jehož úkolem je upozorňování instituce nebo oprávněného orgánu k prověření nelegitimních nebo **nezákonných praktik** na pracovišti, které se dějí se souhlasem nadřízených osob a jsou tak proto vystaveny veřejnému zájmu. Podmínkou je, že upozornovatel tedy zaměstnanec jedná v dobré víře a nesleduje vlastní prospěch.

Organizace „**Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission**“ (dále jen COSO) představila rámec pro posuzování a zlepšování kontrolních systémů v organizaci. V rámci řídicích a kontrolních mechanismů identifikovala 5 složek, které jsou vzájemně propojené a zahrnují interaktivní proces s prvky vnitřní kontroly pro podporu typu prostředí, v němž nebude podvod na jakékoliv úrovni tolerován.

Obrázek 7: Nástroje "COSO" k předcházení podvodů

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

Kontrolní prostředí

Kontrolní prostředí obsahuje **neformální** kontroly, které lze také nazvat jako **měkké kontroly**. Jedná se například o etiku, integritu, odpovědnost za svěřené kompetence atd. Další částí jsou **formální** kontroly, ke kterým patří organizační struktura a určení odpovědnosti. Organizace COSO prezentuje kontrolní prostředí jako vrchol kontroly. Pokud se společnosti nedaří, může být vystaveno tlaku managementu (Dvořáček, 2005). Prostředí, kde je kontrola prováděna, má vliv na efektivnost řídicích postupů. Mezi prvky silného kontrolního prostředí, které napomáhají předcházení podvodů, patří zejména: pravidla, jednání, etická politika, anonymní linky pro oznamování podvodného jednání, dohled ze strany výboru pro audit atd. (Český institut interních auditorů, o. s., 2011).

Hodnocení rizik

Tomuto tématu je věnována samostatná subkapitola 8.6. – Hodnocení rizik podvodů. Jedná se o nastavení procesu hodnocení rizika podvodu, který zohledňuje rizika podvodu a podvodná schémata.

Kontrolní činnosti

Kontrolní činnosti jsou **mechanismy**, které management přijímá pro zajištění splnění jeho příkazů, včetně identifikace, zmenšení popřípadě úplného odstranění rizika. Jednou z metod nastavení kontrolních činností může být použití postupového diagramu, který charakterizuje úplnost, přesnost, odpovědnost, včasnost a bezpečnost za vstupy, procesy a výstupy činností. Mezi další možnosti patří využití SWOT matice či modely kontroly jako SAC nebo TQM.

Informace a komunikace

Jedná se především o informace poskytovány zaměstnancům pro výkon jejich práce a komunikaci zabezpečující volný tok informací. Součástí může být také poskytování školení, týkající se podvodného jednání.

Monitoring

Je to v podstatě poskytování pravidelného vyhodnocování řídicích a kontrolních mechanismů proti podvodům. Slouží především ke kontrole, zda ostatní prvky náležitě

fungují. Poskytuje manažerům každodenní přehled o stavu, zda jsou splňovány všechny cíle a přijímání případných opatření (Dvořáček, 2005).

Dle Krupové (2001) se zahraniční studie zabývají bojem proti kreativnímu účetnictví těmito nástroji:

- přijetí detailnějších předpisů pro účetnictví,
- přijetí striktnějších a podrobnějších standardů,
- více standardů, které jsou zaměřeny na problémové oblasti,
- větší upřednostňování obsahu před formou,
- důraznější požadavky na zveřejňování.

Oriol Amat, John Blake a Jack Dowds se ve své práci **The Ethics of creative accounting** zabývají tématem kreativního účetnictví. Pro různé modely nachází příležitosti pro praktikování a následně hledají možná řešení, jakým způsobem jim bránit.

Obrázek 8: Příležitosti kreativního účetnictví a možná řešení

Příležitost pro kreativní účetnictví	Možné řešení	Model, pro nejsnadnější aplikaci
Výběr účetních metod	Snížení povolených metod	Kontinentální model
Ovlivnění odhadů a předpovědí	Snížení rozsahu odhadů	Kontinentální model
Zapojení do umělých transakcí	Zásada obsah nad formou	Anglosaský model
Načasování skutečných transakcí	Předepsané přeceňování	Anglosaský model

Zdroj: vlastní zpracování dle Oriol Amat, John Blake, Jack Dowds, 1999; 2014

7.3 Sarbanes-Oxley Act (SOX)

Po **sérii skandálů**, které otřásl americkou společností, se začalo diskutovat nad tím, jak zajistit, aby podniky předkládaly ve svých účetních výkazech skutečný obraz o reálné situaci podniku. Panovala zde **nedůvěra**, jak v příslušníky vrcholového managementu, tak v auditorské společnosti. Bylo tedy nutné zavést **opatření**, co by situaci **stabilizovaly**.

Komise pro cenné papíry (dále jen SEC) ve spolupráci s **Kongresem Spojených států amerických** schválila 30. června 2002 zákon, jehož oficiální název zní: „**Public**

Company Accounting Reform and Investor Protection act“. Celý svět však tento zákon zná pod označením **Sarbanes-Oxley Act**, pojmenovaný podle dvou členů amerického kongresu Paula Sarbanese a Michaela Oxleyho, který návrh předložili.

SOX je jedním z **nejvlivnějších** a **nejkontroverznějších zákonů** v novodobé americké historii, jehož cílem je zvýšit důvěru investorů v publikované výsledky firem obchodujících na americké burze. Zabývá se především transparentností a přesností účetnictví a finančních výkazů. SOX se stal největším **symbolem** v boji proti hospodářské kriminalitě a **nástrojem** k zamezení podvodných machinací vrcholového managementu.

Na základě tohoto zákona byla založena nezisková organizace **„Public Company Accounting Oversight Board“ (PCAOB)**, která slouží jako nezávislá komise zabývající se vyšetřováním účetních podvodů. Dále je pověřena dohledem nad auditorskými společnostmi, vydáváním pravidel a kontrolou jejich dodržování.

Mezi vybrané **hlavní pilíře zákona SOX** patří například:

- manažeři se vyjadřují k interním kontrolním systémům,
- auditor podává výrok o efektivnosti kontrol,
- manažerům mohou být v případě porušení zákona zpětně odebrány výhody,
- auditoři jsou podrobena pravidelným inspekcím dozorujícího orgánu PCAOB,
- povinnost přijmout a zveřejnit etický kodex,
- zpřísněné požadavky na dokumentaci firemních procesů a skutečností
- zpřísnění účetních standardů a pravidel (účetování opcí),
- podpora konkurenčního prostředí v auditním průmyslu,
- generální ředitel (CEO) a finanční ředitel (CFO) ručí svým podpisem za správnost předkládaných výročních zpráv (<http://www.finance-management.cz/>, 2010).

Interní kontrolní systémy jsou postupy a pravidla stanovené managementem a zajišťující vysokou míru jistoty, že finanční závěrky jsou sestavené v souladu s účetními principy platnými v USA (**US GAAP**).

Za hranicemi USA se SOX vztahuje především na zahraniční společnosti kotované na amerických akciových trzích. Mnoho globálních firem působících na území ČR přizpůsobuje požadavkům americké legislativy i své české pobočky. Vyhovět tomuto zákonu musí i evropské auditorské společnosti, které pracují s americkými klienty.

8 Podvody v účetnictví

8.1 Rysy podvodů

Obrázek 9: Charakteristické rysy podvodů

Zdroj: vlastní zpracování dle Český institut interních auditorů, o. s., 2011; 2014

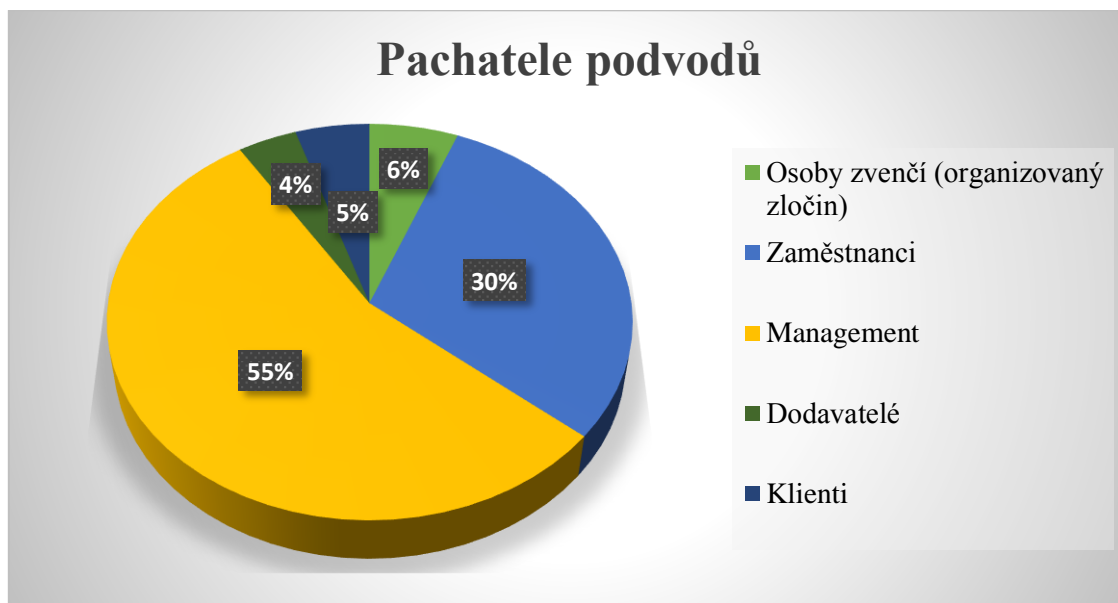
8.2 Podvod versus chyba

Pokud je účetnictví vedeno správně a úplně, nemělo by dojít k žádnému výskytu pochybení či nesrovnalostí. Externí auditor či jiná osoba by nenašla nesprávné či neuvedené informace. Významná nesprávnost může nastat v důsledku **podvodu** nebo **chyby**. Klíčovým prvkem k jejich rozlišení je **úmyslnost jednání**, které vede ke vzniku nesprávnosti v účetních výkazech. Za chybu lze považovat **neúmyslné uvedení nepravdivých údajů** v účetnictví. Oproti tomu je podvod **úmyslný trestný čin**, kdy jeho účelem je získání určité výhody a prospěchu. Způsobí tak škodu na cizím majetku nikoli nepatrnou, ale vyšší než **5.000 Kč včetně**.

8.3 Účastníci účetních podvodů

Okruh subjektů, které se mohou podvodu dopustit, není omezen pouze na zaměstnance a vedení společnosti, součástí mohou být také osoby mimo společnost praktikující nelegální machinace. Dle Drábkové (2011) je podvod realizován osobami, které mají vysokou odpovědnost a ve společnosti zauímají vysoké postavení. Podvody těchto osob lze označit pojmem tzv. „**kriminalita bílých límečků**“. Naopak se může vyskytovat i **organizovaná kriminalita**, ke které může být použito násilí a vyústit tak v teroristickou činnost. Jejich **společným rysem** je materiální, peněžní či fyzická újma.

Obrázek 10: Pachatele účetních podvodů

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

8.4 Příklady účetních podvodů

Tabulka 5: Příklady účetních podvodů

Podvod	Charakteristika
Zpronevěra	představuje krádež hotovosti či majetku společnosti, upravování záznamů a utajování
Účetní skimming	krádež hotovosti dříve než je evidována v účetnictví (přijmutí, ale nezaevidování platby)
Zkreslení informací	poskytnutí nepravdivých informací (falšování finančních výkazů)
Korupce	zneužití svěřené pravomoci k soukromému prospěchu, mimo účetnictví – žádné důkazy
Úplatkářství	nabízení a přijímání něčeho cenného za účelem ovlivnění výsledku
Konflikt zájmů	osobní ekonomický zájem na obchodu, který má negativní dopad na společnost
Daňový únik	úmyslné vykazování nesprávných informací v daňovém přiznání
Činnost propojených osob	situace, v níž osoba dosáhne prospěchu, jehož by za normální situace nedosáhla

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

8.5 Průzkum angažovanosti v podvodech

Podle celosvětového průzkumu společnosti **PricewaterhouseCoopers** bylo zjištěno, že hospodářská kriminalita představuje i nadále velký problém po celém světě. Ve velkých podnicích s více jak 1 000 zaměstnanci je problematika účetních podvodů aktuální. Téměř **50 % podniků** řeší tento problém každý rok a ztrácí kvůli němu až 5 % zisku ročně. Mezi účetními podvody je nejvíce zastoupena právě **manipulace s finančními výkazy** (falšování dokumentů, korupční jednání atd.) (<http://www.ucetnikavarna.cz/>, 2010).

Společnosti Surveillgence a TPA Horwath ve spolupráci s **Asociací certifikovaných účetních (ACCA)** zveřejnily průzkum o výskytu podvodů v organizacích v České a Slovenské republice za **rok 2011**. Zhruba **desetina** českých a slovenských firem zaregistrovala v posledních 2 letech škody z podvodného jednání **vyšší 26 milionů Kč** (1 milion EUR). K největším problémům v České republice patří zpronevěra majetku, uplácení, střet zájmů a manipulace při výběrovém řízení (<http://firmy.finance.cz/>, 2012).

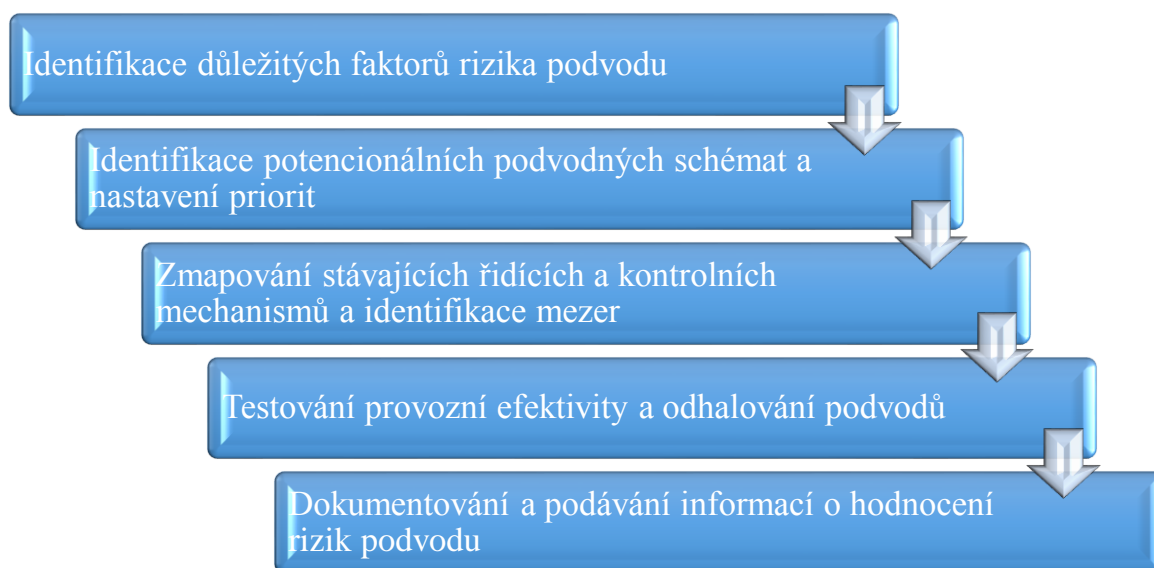
8.6 Hodnocení rizik podvodů

Každá společnost je vystavena riziku podvodu v každém procesu, v němž je vyžadováno zapojení lidí. Musí být efektivně nastaveny **řídící a kontrolní mechanismy** za účelem předcházení podvodů či jejich odhalení.

*„Riziko podvodu je **pravděpodobnost**, že podvod nastane a potencionální následky pro společnost v případě, že k němu dojde. Pravděpodobnost podvodného jednání se obvykle zakládá na tom, jak snadné je se podvodu dopustit, na motivačních faktorech vedoucích k podvodu a historii podvodů ve společnosti“* (Český institut interních auditorů, o. s., 2011, str. 21).

Hodnocení rizik je **nástrojem**, který pomáhá managementu i auditorům zjistit, kde a jak podvod může nastat. Představuje tak **základní krok** při zmírňování obav orgánů společnosti. Důležitým úkolem je vypracování hodnocení rizik tak, aby management situaci lépe rozuměl.

Obrázek 11: Kroky hodnocení rizik podvodu

Zdroj: vlastní zpracování dle Český institut interních auditorů, o. s., 2011; 2014

9 Příklady podvodů v praxi

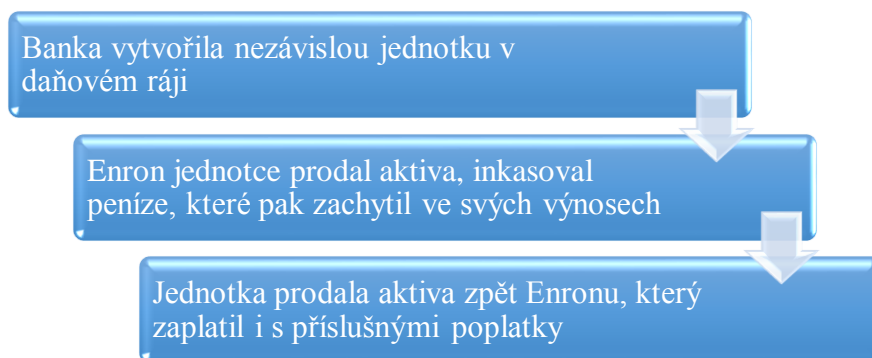
9.1 Enron

Tento americký gigant v čele s Kennethem Layem vznikl v roce 1985 fúzí dvou energetických společností Natural Gas a InterNorth. Zpočátku byla firma zaměřena jen na **prodej plynu a elektřiny** ve spojených státech, ale později se rozšířil za hranice a začal s vlastní výrobou. Enron zajišťoval téměř veškerý prodej energetických zdrojů po celé USA. Svého času zaměstnával více než 20 tisíc zaměstnanců.

Společnost proslula širokými zájmy (podpora politických a volebních kampaní, navazování mezinárodních vztahů) a angažováním v jiných odvětvích (ocel, investice, umělé hmoty atd.). „America's Most Innovative Company“ (nejvíce novátorská firma v USA), tak byla označována časopisem Fortune v letech 1996 až 2001 společnost Enron.

První problémy se objevily již **na konci 80. let**, kdy se provalily milionové převody dvou zaměstnanců na osobní účty. Postupně začal Enron společně s bankou zakládat malé společnosti v daňových rájích, aby se tak **vyhnul daním** a mohl lehce **manipulovat s výsledky hospodaření**, protože velká část peněz nebyla pod jeho přímou kontrolou.

Obrázek 12: Příklad dosažení výnosů Enronu

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

Prvním velkým projektem byla společnost Joint Energy Development Investments Limited Partnership (dále jen JEDI) založena jako **jednotka pro speciální účel** v daňovém ráji. Jejím účelem bylo **opticky snížit zadlužení** společnosti Enron. JEDI převzala více než 700 milionů dolarů a akcie. Enron tedy vše zachytil jako investici ve finančních výkazech.

Zvyšovat výnosy a snižovat zadluženost pomáhaly podle vyšetřování i některé banky. S Enronem jich obchodovalo celkem 9, mezi které patřily například J. P. Morgan Chase, Credit Suisse, Barclays nebo Bank of America.

V srpnu 2000 dosáhly akcie svého vrcholu, kdy se za jednu zaplatilo až 90 dolarů. V červenci příštího roku byly na polovině své hodnoty a koncem roku 2001 společnost požádala o ochranu před věřiteli, což značilo jasný bankrot.

Dne 16. 10. 2001 oznamuje Enron čtvrtletní ztrátu 618 milionů dolarů. Tím však nebylo nic ztraceno, protože v listopadu dostal další úvěr 1 miliardy dolarů od bankovních institucí Citigroup a J. P. Morgan, aby opravil finanční výkazy. 8. listopadu Enron oznamuje, že posledních 5 letech díky společnostem JEDI, Chewco a LJM v daňových rájích, **nadhodnocoval zisky** o 586 milionů dolarů. Jediné možné řešení byla fúze se společností Dynergy, kterou hodnotící agentury zamítly okamžitě po zjištění vylepšení finančních výkazů včetně 8 miliardových předplacených **swapů**¹¹. 2. prosince 2001 vyhláší Enron bankrot a akcie se okamžitě propadají na 0,61 dolaru za kus. Tisíce zaměstnanců tak ztrácí své úspory díky **důchodovému plánu 401(k)**, kde měly uložené akcie a další finanční aktiva, která nebyla nijak pojištěna.

Výkonný ředitel Kenneth Lay byl za odhalení praktik Enronu odsouzen na 45 let odnětí svobody. Druhá osoba na této pozici Jeffrey Skilling, který měl na svědomí většinu machinací, dostal neuvěřitelných 185 let odnětí svobody. Poslední důležitou osobou byl Andrew Fastow, který vytvořil většinu klíčků a nelegálních praktik.

Vyšetřováním podvodů se začalo v prosince 2001 zabývat 11 kongresových výborů, Ministerstvo spravedlnosti Spojených států amerických a také komise pro obchod s cennými papíry. Krach Enronu mnohá média přirovnaly k **hospodářské krizi** v roce 1929. Dnes je symbolem podvodného jednání manažerů, účetních podvodů, korupce a nenasytosti.

V období od prosince 2001 do dubna 2002 probíhalo několik jednání o skandálu Enron a s tím související ochrany investorů. Tato kauza dala průchod novému zákonu **Sarbanes-Oxley Act** viz kapitola 7.3. Vazba mezi **kurzem amerického dolaru**

¹¹ Swap, jehož překladem je „výměna“, je druh mezinárodní devizové operace založené na výměně jedné devizy za druhou na určité časové období.

a **americkými akciovými indexy** způsobila pád hodnoty amerického dolaru, který klesl vůči euru a dostal se na poměr 1:1.

Arthur Andersen

Je auditorská společnost patřící do tzv. **Velké pětky** největších auditorských firem světa. Arthur Andersen se starala o kompletní audit společnosti Enron a pomáhala s maskováním nelegálních operací. Společnost byla shledána vinou Nejvyšším soudem, poté co úmyslně zničila důkazy o vztahu s Enronem a ztratila tak většinu svých zákazníků.

Jedním z největších problémů byl také fakt, že poskytovala služby kontrolní, ale také služby poradenské, které navrhuji řešení chyb nalezené auditem. Tím se utvářely velice blízké vztahy mezi společnostmi.

9.2 WorldCom

Historie společnosti sahá až do roku 1983, kdy ji založil Murrey Waldon a William Rector s původním názvem LDDS. V roce 1995 přistupuje k fúzi a vzniká tak nechvalně známý WorldCom. Společnost se soustředila hlavně na poskytování levných služeb odlehlým regionům. V nejlepších letech se tak stala největší společností na poli **telekomunikací**, kdy zaměstnávala více než 60 tisíc osob v 65 zemích světa (jedna z poboček i v ČR). Když v roce 2001 dosáhli obratu 35,2 miliardy dolarů, čítala jejich aktiva více než 104 miliard dolarů.

Motivujícími elementy pro podvody se staly konkurenční boje, zdražování výstaveb nových přípojek i otevírání stále více malých firem, které služby provozovaly levně ve svém regionu. WorldCom **zachytával části nákladů jako investice**, tedy aktiva. Náklady na pronájem cizích telekomunikačních sítí vydávali za investice těchto firem. Účetní machinace byly podporovány auditorskou společností, která toto řešení pokládala za efektivní.

Výkaz společnosti za rok 2001 byl označen jako chybný a musel být přepracován potom, co auditorská společnost Arthur Andersen prohlásila, že ji tyto informace byly zatajeny a jsou v rozporu s účetními principy (US GAAP).

Nový finanční výkaz přinesl skandální odhalení, kdy byly hospodářské výsledky nadhodnoceny o **3,8 miliardy dolarů**. Hodnota akcií klesla na neuvěřitelných 9 centů

(dříve akcie za 64 dolarů) a ztratila tak více než 90 % své hodnoty. Tržní hodnota firmy klesla z původních 175 miliard dolarů na 280 milionů dolarů.

Poté co byla podána žádost o ochranu před věřiteli, objevily se další nelegální operace a ztráty z podvodných machinací činily 11 miliard dolarů. Krachem byly postiženy i velké banky jako J. P. Morgan a penzijní fondy, kde byly akcie uloženy.

Bernard John Ebberts, jakožto tehdejší ředitel společnosti, získával velice výhodné nízkoúročené půjčky. Když na konci dubna roku 2002 rezignoval, dlužil společnosti více než 400 milionů dolarů. Za své zločiny byl odsouzen na 25 let bezpodmínečného odnětí svobody.

WorldCom byl nucen odškodnit většinu věřitelů (přibližně 830 000 lidí a institucí) částkou 6,1 miliardy dolarů. Soud tuto kauzu označil jako **největší bankrot** v historii celé USA a ukázal tak všem vrcholovým manažerům, že jsou odpovědní za rizika společnosti.

9.3 Parmalat

„Jeden z největších a nejnestoudnějších firemních podvodů v historii“, tak označila americká burzovní komise (Securities and Exchange Commission) kauzu italské společnosti Parmalat. **Parmalat** založil roku 1961 Calisto Tanzi, jako malý pasterizační závod v Parmě. Mezi lety 2002-2003 byla společnost **největším výrobcem** trvanlivého mléka na světě. Mezi další produkty výroby lze zařadit mléčné produkty či ovocné šťávy. V této době měla společnost pobočky ve 30 zemích světa a zaměstnávala téměř 36 tisíc zaměstnanců. V podnikových výkazech dosahovaly roční tržby až 7,5 miliardy eur.

V polovině prosince roku 2003 vyšlo najevo, že podnik **není schopen dostát svým závazkům** a v účetnictví chybí více jak 4 miliardy eur. Americkou institucí Bank of America bylo potvrzeno, že kajmanská divize Bonlat vedla **falešný finanční účet**. Ihned poté klesly akcie firmy obchodované na milánské burze o 67 %, tedy na 0,30 centů. Spletitá síť podvodných machinací se uskutečnila hlavně přes dceřiné společnosti v daňových rájích. Manažeři předkládali bankám **vymyšlené obchodní a finanční kontrakty**, aby od nich získali peníze a tím pokryli vzniklé provozní ztráty. Také se zjistilo, že opakovaně vydávali dluhopisy a utržená finanční aktiva připadla na osobní účely rodiny Tanziových.

Zakladatel firmy Calista Tanzi, který se přiznal, že zpronevěřil půl miliardy eur, byl koncem prosince roku 2003 zatčen a obviněn z finančních podvodů a praní špinavých peněz. K němu se připojilo několik dalších manažerů společnosti. Celkové dluhy společnosti byly stanoveny na 13 miliard eur. Několik dceřiných společností šlo ihned po provalení této kauzy do bankrotu. Podezření také padlo na švédskou firmu **Tatra Pak**, která údajně zaplatila zakladateli Parmalatu přes 600 milionů švédských korun, ta ale obvinění odmítla.

Pozornost vyšetřovatelů se obrátila na několik italských finančních institucí, ale také na zahraniční jako je Bank of America nebo Deutsche Bank. Spolupráci při vyšetřování této kauzy nabídly i daňové ráje.

Tehdejší italský premiér Silvio Berlusconi se o Parmalatu vyjádřil jako o „italském rodinném stříbře“ a prohlásil, že italská vláda s hlavním dohledem ministerstva hospodářství společnost zachrání. Celý tento skandál měl značné hospodářské dopady na italskou ekonomiku a vysoce tak zastínil problémy nizozemského Aholdu, který byl obviněn z nadhodnocování zisků jeho americké divize.

Společnost **Parmalat SpA**, která byla uvedena na italské burze v říjnu roku 2005, je dnes globálním hráčem v oblasti výroby a distribuce potravin. Od července roku 2011 je řízena společností **Lactalis Group**, která vlastní více než 80 % základního kapitálu. V roce 2012 zaznamenala tržby ve výši zhruba 5,2 miliardy eur a zaměstnávala více než 16 000 zaměstnanců ve více než 20 zemích světa. Silná tradice a vysoká přidaná hodnota pro zákazníka, tak hodnotí společnost své produkty.

9.4 Skanska

Podvodné kauzy se nevyhnuly ani České republice. Jedním z největších představitelů je společnost Skanska, která **uměle navyšovala zisk** až do výše 500 milionů korun. Třinecké vedení společnosti sjednávalo ztrátové stavby, které pak účetně zakrývalo. Mechanismus této manipulace vychází z mezinárodních účetních standardů a je velice těžko odhalitelný. Švédská mateřská společnost Skanska AB odvolala z funkce několik členů třinecké i pražské pobočky. Finanční ředitel Miroslav Tvrđý byl donucen na konci dubna roku 2006 rezignovat.

10 Komparace účetních systémů IAS/IFRS, US GAAP, české účetní legislativy a využití kreativního účetnictví u jednotlivých položek

10.1 Oceňování a přeceňování položek v účetnictví

Direktivy EU považují za základní oceňovací techniku **historickou cenu**. Dále lze využít také **reprodukční cenu**, kdy si členské státy mohou vyhradit pravomoc oceňovat v této ceně dlouhodobý hmotný majetek a zásoby, ale také jiné oceňovací metody, které jsou navrženy tak, aby vzaly v úvahu inflaci položek. Pokud využije jinou než základní, tedy historickou cenu, musí být rozdíl mezi cenami vykázan v položce „fond z nového oceňování“. Mezinárodní účetní standardy IAS/IFRS využívají **historickou cenu, běžnou (reprodukční) cenu, realizační (vyřazovací) cenu a současnou hodnotu**. Dle koncepčního rámce se za nejvíce užívanou považuje historická cena. V některých případech lze využít také **fair value**, kterou koncepční rámec nedefinuje, ale jedná se o hodnotu, která je adekvátní podmínkám a situaci, za kterých je používána. US GAAP uvádějí jako techniky oceňování **historickou cenu, reprodukční cenu, tržní cenu, čistou realizační cenu a současnou hodnotu peněžních toků**. Jako oba předchozí systémy považují za základní historickou cenu, vzhledem k její objektivitě a ověřitelnosti. Česká účetní legislativa pracuje pouze s **pojmem historická cena, reprodukční cena, reálná hodnota a prodejní hodnota snižená o náklady spojené s prodejem**. Nezmiňuje pojem současná hodnota a preferuje historickou cenu. **Pořizovací cena** se dělí na cenu pořízení a vedlejší náklady, do kterých lze zařadit náklady na přípravu a zabezpečení (přeprava, provize, úroky) a další náklady.

Tabulka 6: Shrnutí využití cen v jednotlivých systémech

Česká účetní legislativa	IAS/IFRS	US GAAP
historická cena	historická cena	historická cena
reprodukční cena	reprodukční cena	běžná (reprodukční) cena
reálná hodnota	tržní cena	realizační (vyřazovací) cena
prodejní hodnota snižená o náklady spojené s prodejem	současná hodnota peněžních toků	současná hodnota
	čistá realizační cena	fair value

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

V **přeceňování aktiv směrem nahoru** se také nachází rozdíly. Česká účetní legislativa tuto metodu nepovoluje (s výjimkou některých cenných papírů), naopak IAS/IFRS ji využívá pravidelně, je to součást standardu č. 16 a č. 39. US GAAP přeceňování směrem nahoru sice nezakazuje, ale nedoporučuje ho s výjimkou finančních aktiv. Povolení této metody v určitých zemích bývá zdrojem k využití kreativního účetnictví. Jedná se o techniku window dressing, týkající se zejména fixních aktiv a investic.

Snížení hodnoty aktiv a jeho účtování bývá považováno za velice neoblíbené, protože se v rozvaze promítá jako snížení hospodářského výsledku. Vzhledem k tomu, že podnik si může určovat, zda snížení majetku zaúčtuje a v jaké výši, existuje široká škála využití kreativního účetnictví. IAS/IFRS této problematice věnuje samostatný standard č. 36 – Snížení hodnoty aktiv, který definuje požadavky a popsuje indikace. US GAAP se tímto tématem zabývá velice podrobně, popisuje indikace a rozděluje ho podle druhu majetku na různé oblasti, jako jsou pohledávky, investice a dlouhodobá aktiva.

10.2 Fixní aktiva

U tohoto druhu majetku se nejčastěji setkáváme s **historickou** tedy **pořizovací cenou**, kterou podporují US GAAP, ale také IAS/IFRS, které navíc uvádějí možnost využití **fair value** (adekvátní hodnota). Historická cena obsahuje všechny náklady spojené s pořízením aktiva a jeho uvedením do provozu, kam patří i **vedlejší náklady**, například:

- přepravné,
- dovozní cla,
- náklady na instalaci,
- provize,
- úroky.

Největším problémem je otázka **úroků**. Řeší se, zda mají být zahrnuty do ceny fixních aktiv. Dle IAS/IFRS bylo do roku 2009 možné využívat dva postupy:

- účtovat všechny úroky přímo do nákladů – toto řešení se považuje za základní,
- aktivovat úroky, které přímo patří ke konkrétnímu majetku, do jeho vstupní ceny.

Od roku 2009 se smí používat pouze metoda aktivace. US GAAP řeší tuto problematiku daleko důrazněji. Doporučuje aktivovat úroky v následujících případech:

- fixní aktiva byla zakoupena pro potřebu společnosti,
- fixní aktiva byla pořízena za účelem leasingu nebo prodeje,
- společnost využívá prostředky k pořízení majetku k určitým realizacím, které nezačaly být uskutečňovány pomocí ekvivalenční metody.

Další problém v této oblasti nastává při **pořízení majetku vlastní režíí**. Přímé náklady (mzdy, materiál atd.) jsou dobře udržitelné, ale nepřímé náklady (energie, voda, odpisy atd.) mohou být posuzovány třemi způsoby:

- nezahrnování nepřímých nákladů do ceny majetku,
- přístup oportunitních (alternativních) nákladů¹²,
- proporcionální přístup.

IAS/IFRS je přikloněno k názoru, že nepřímé náklady jsou součástí pouze tehdy, když jsou přímo vztaženy k pořízení fixního aktiva nebo pokud jsou nutné k zapojení aktiva do provozu. US GAAP v souvislosti s pořízením aktiv vlastní výrobou uvádí, že do ceny by měly být zahrnuty všechny přímé náklady i nepřímé náklady (tedy variabilní režie).

Odpisy jsou jednou z oblastí, kde lze nejlépe využít kreativního účetnictví. Jejich výše závisí na třech faktorech:

- vstupní cena,
- očekávaná doba životnosti,
- očekávaná hodnota aktiva na konci doby životnosti.

Velice podstatný je také způsob odepisování aktiv:

- lineární metoda – nejčastější, nepoužívanější,
- metody založené na výkonu – odhadujeme výkon spojený s aktivem,
- zrychlené odpisy.

Odpisy mohou být účtovány na konci každého měsíce nebo souhrnně na konci účetního období¹³.

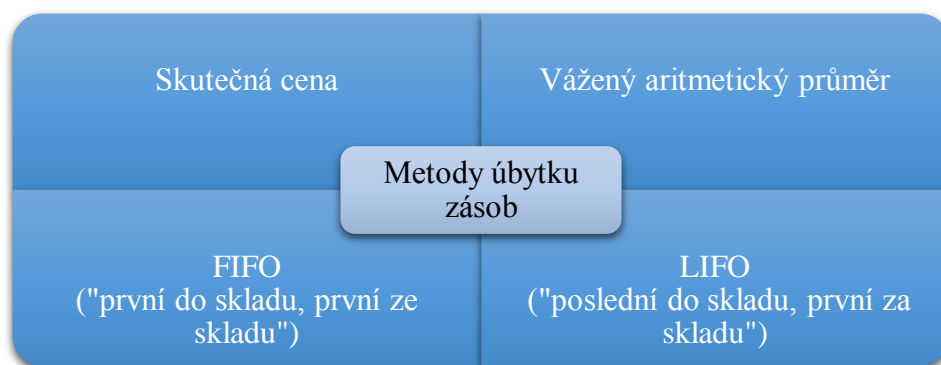
¹² Kdy jsou do ceny zahrnovány náklady, které vznikly z důvodu upřednostnění vlastní výroby před nákupem.

¹³ Účetní období je chápáno jako kalendářní rok nebo hospodářský rok.

V porovnání účetních systémů jsou v tomto ohledu rozdíly. Pokud se majetek skládá **ze součástí**, pak IAS/IFRS odepisuje jednotlivé části zvlášť (samostatně), ale česká účetní legislativa tuto techniku nepovoluje. Následně pak všechny dodatečné výdaje účtuje přímo do nákladů, pokud se nejedná o technické zhodnocení, pod kterým si lze představit stavební úpravu, rekonstrukci či nedokončenou přístavbu. V České republice není technické zhodnocení upraveno českou účetní legislativou, ale legislativou daňovou, která na rozdíl od mezinárodních standardů stanovuje minimální výši 40.000 Kč. IAS/IFRS na rozdíl od české účetní legislativy nedovoluje rezervy k dlouhodobému majetku.

10.3 Zásoby a metody oceňování úbytku zásob

Obrázek 13: Metody oceňování úbytku zásob

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

V rámci komparace systémů vznikají i v této oblasti rozdíly. Na rozdíl od českých účetních standardů, kde se využívají pouze metody skutečné ceny, váženého aritmetického průměru a FIFO, se v IAS/IFRS a US GAAP hojně využívá i metoda LIFO. Nejvíce je v praxi využívána zejména v USA, Japonsku a Nizozemí.

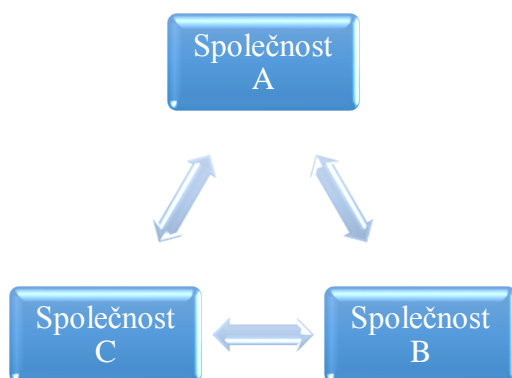
Kreativního účetnictví lze velice dobře využít i při úbytcích zásob. **Metoda skutečné ceny** je sice považována za nejpřesnější, ale bohužel jde nejlépe upravovat výsledek hospodaření podle aktuálních potřeb. **Metoda aritmetického průměru** je velice jednoduchá a minimalizuje efekty pohybu cen, takže se výsledky dají jen velice těžko zkreslit. **Metoda FIFO** v podstatě kopíruje fyzický tok zásob a je tedy také velice obtížné kreativní účetnictví využít. **Metoda LIFO** je používána zejména z důvodu daňových úspor. Nekopíruje fyzický tok zásob a lze tedy využívat kreativního účetnictví.

Kruhové (cirkulační) transakce

Kruhové (cirkulační) transakce jsou definovány jako **window dressing transakce**. Nastává situace, kdy dva nebo více účastníků vstupují do transakce s ekvivalentním majetkem, za účelem zlepšení finančních výkazů.

Příklad: Společnosti A, B a C se všechny věnují stejnému odvětví – vyrábí zámky do aut. K 1. dubnu 2015 mají všechny tři společnosti zásoby v hodnotě 100.000 Kč. Podstata této metody spočívá ve vzájemném prodeji zásob navýšené o marži. Tak tedy společnost A prodá zásoby společnosti B za 120.000 Kč, poté společnost B prodá za tu stejnou cenu zásoby společnosti C a nakonec je prodá společnost C společnosti A. Každá z těchto společností vlastně o nic nepřijde a může si připsat zisk 20.000 Kč.

Obrázek 14: Příklad na kruhové transakce

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

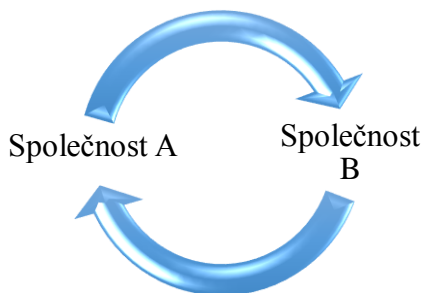
Parkovací transakce

„Parkovací transakce“ jsou v podstatě **prodej a zpětný odkup zásob**. Reálně je tato transakce uskutečněna, i když ekonomická podstata zůstává stále stejná. Touto problematikou se zabýval Výbor pro účetní standardy, který požadoval ukotvení o prodeji a zpětném odkupu v rozvaze. V současné době je však metoda stále hojně využívána.

Příklad: Společnost A vlastní velký objem neprodejných zásob ve výši 100.000 Kč. Tato skutečnost by se negativně projevila ve zprávě auditora a tudíž i na postavení podniku na trhu. Společnost A se tedy rozhodne prodat neprodejné zásoby společnosti B a následně je za stejnou částku odkoupit. Při prodeji se v rozvaze společnosti A objeví zisk ve výši 100.000 Kč a společnosti B náklady na nákup zásob ve výši 100.000 Kč. Mezi prodejem a zpětným odkupem je datum účetní závěrky, tudíž společnost A

na krátkou dobu uschová problematickou položku do rozvahy společnosti B. Veřejnost ani samotný auditor samozřejmě nemají tušení o zpětném odkupu a posuzují transakci jako klasický prodej zásob.

Obrázek 15: Příklad "parkovací" transakce

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

10.4 Zřizovací výdaje

Zřizovací výdaje lze definovat jako výdaje, které jsou vynaloženy před vznikem společnosti. V této souvislosti vznikají dva přístupy k jejich vykazování:

- jednorázový odpis zřizovacích výdajů do nákladů,
- postupný odpis a vykazování zřizovacích výdajů v rozvaze.

IAS/IFRS dle standardu č. 38 uvádí, že by zřizovací výdaje měly být automaticky okamžitě při svém vzniku **účetovány do nákladů**. US GAAP se s tímto názorem ztotožňuje až na částky spojené s emisemi akcií. V případě české účetní legislativy se zřizovací výdaje **odepisují po dobu 60 měsíců**.

10.5 Goodwill

IAS/IFRS dle standardu č. 22 chápe goodwill jako přebytek ceny akvizice, který by měl být zapsán do rozvahy a odepsán rovnoměrně po dobu 5 let maximálně však **20 let**. US GAAP definují tento pojem obdobně, ale maximální doba na odepisování je až **40 let**. Česká účetní legislativa se v tomto ohledu ztotožňuje s IAS/IFRS.

10.6 Nejisté dluhy

Jsou to v podstatě budoucí úbytky ekonomického prospěchu. Mohou se rozdělovat na **jisté** a **nejisté**. To je pak možnou příčinou kreativního účetnictví. IAS/IFRS určují

podmínky, za kterých musí být nejistá skutečnost vykázána v rozvaze. US GAAP se ztotožňuje z IAS/IFRS, ale navíc dokládají nejčastější oblasti výskytu nejistých dluhů, jako jsou například inkasa pohledávek, neukončené soudní spory, záruky za jiné společnosti nebo rizika vyvlastnění majetku.

10.7 Rezervy

IAS/IFRS definuje rezervy jako **dluh s nejistým termínem splatnosti** nebo **částkou**. Není tedy jistota, že vůbec nastane. Standard č. 37 uvádí některé oblasti pro účtování rezerv. Odlišuje také rezervy od závazků, přechodných pasiv a nejistých dluhů. Podle standardu se rezervy vykazují jako dluhy a nejisté dluhy se vykazují pouze v příloze k účetním výkazům (ne v rozvaze). Pojem „provision“ čili rezerva se v US GAAP samostatně neuvádí. IAS/IFRS i US GAAP popisují velké množství konkrétních situací a jejich možná řešení v problematice rezerv. Dle české účetní legislativy jsou uváděny některé položky jako rezervy, které jsou podle IAS/IFRS nepřijatelné. Jedním z příkladů může být **rezerva na opravu dlouhodobého majetku**. Podle IAS/IFRS je tato rezerva znakem podhodnocených odpisů. Souvisí to s tím, že využívá odepisování jednotlivých součástí majetku, kdežto česká účetní legislativa to zakazuje.

10.8 Půjčky přes konec účetního období

Zvláštní technikou zařazující se do kreativního účetnictví v oblasti **window dressing** jsou tzv. půjčky přes konec účetního období. Jako příklad lze uvést společnost A, která má hotovost 2.000 Kč, pohledávky 1.000 Kč a dluhy ve výši 3.000 Kč. Ke konci období se vezme půjčka 2.000 Kč. Její dluhy tedy činí 5.000 Kč. Tato půjčka se promítne v rozvaze, a pokud se v tuto chvíli vypočítá **ukazatel aktivity**, bude mít lepší vypovídající hodnotu, než kdyby půjčka nebyla uskutečněna.

10.9 Leasing

Také v této oblasti jsou velké rozdíly. US GAAP člení leasing na **kapitálový** a **operační** a IAS/IFRS na **finanční** a **operativní**. Česká účetní legislativa se ztotožňuje se členěním na finanční a operativní. V případě české účetní legislativy se druh leasingu rozlišuje na základě toho, zda po skončení pronájmu dojde k vrácení či odkupu majetku, který se v průběhu leasingu neúčtuje v rozvaze nájemce, ale vždy v rozvaze pronajímatele,

který je za odepisování zodpovědný. Naopak u IAS/IFRS má významnou roli, zda se do pořízeného majetku zahrne nájemce nebo pronajímatel.

I v této oblasti se využívá **mimobilanční financování**, které spočívá v zatajování závazků vůči pronajímateli v rozvaze nájemce. Vyplývá ze záměrného zaměňování operačního a kapitálového leasingu. Dalším velkým problémem je **rozdílnost úpravy leasingu** v jednotlivých státech, kdy jako příklad lze uvést Francii, Německo a Kanadu. **Francie** považuje všechny druhy leasingu za operační (kapitálový může být vykázán pouze v konsolidovaných výkazech). **Německo** upravuje finanční i operativní leasing dle daňových předpisů a rozděluje ho podle toho, zda závisí na převodu rizika. **Kanada** považuje za kapitálový leasing ten, který převádí rizika a vlastnictví, všechny ostatní jsou pokládány za operační.

10.10 Výnosy

Na rozdíl od IAS/IFRS a US GAAP není v české účetní legislativě tato problematika úzce specifikována. Velké rozdíly existují u účtování výnosů z dlouhodobých zakázek. IAS/IFRS zakazuje využití **metody dokončených kontraktů**, protože nedostatečně popisuje skutečnost. Doporučenou metodou je **metoda procenta dokončení**. Naopak podle českých účetních standardů je metoda procenta zakončení zakázána a metoda dokončených kontraktů široce využívána.

Například výnosy z prodeje služeb se US GAAP téměř vůbec nezabývá. IAS/IFRS se jim částečně věnuje a využívá k tomu čtyři metody: **metoda specifického výkonu** (jedna skutečnost, vykazuje se v okamžiku provedení), **metoda proporcionalního výkonu** (několik stejných činností, vykazuje se postupně), **metoda kompletního výkonu** (více činností, ale podstatný je konečný efekt, vykázání po úplném dokončení) a **metoda inkasa** (použití v případě nejistoty zaplacení, vykazuje se v okamžiku zaplacení).

V oblasti **splátkového prodeje** se v IAS/IFRS využívají tři metody:

- akruální metoda – vykazuje zisky z prodeje v okamžiku dodávky,
- splátková metoda – vykazuje zisky v závislosti na výši přijatých splátek,
- metoda úhrady nákladů – vykazuje zisky až v okamžiku, kdy přijaté splátky převýší náklady prodávajícího.

V případě české účetní legislativy se využívá pouze **akruální metoda**. Náklady a výnosy jsou tedy zúčtovány v okamžiku dodávky předmětu, kdy jejich komparací vzniká zisk.

Mimobilanční financování je také hojně využíváno ve **zprostředkovatelských obchodech**, které spočívají v prodeji zboží mezi výrobcem a zprostředkovatelem a následně mezi zprostředkovatelem a konečným prodejcem. V platbě může dojít buď okamžitě, nebo až při prodeji zboží konečnému spotřebiteli. Mimobilanční financování tedy vzniká, pokud zprostředkovatel v době držení zboží nezachytí aktivum v rozvaze a tudíž se nepromítne jeho závazek vůči výrobcu.

10.11 Účetní závěrka a finanční výkazy

Vzhledem k tomu, že v české účetní legislativě neexistuje koncepční rámec a některé prvky se od standardů značně liší, může docházet k situaci, kdy podle IAS/IFRS něco v rozvaze uvedeno bude a podle české účetní legislativy se to v ní neobjeví. Dalším rozdílem je, že česká účetní legislativa spíše **striktně kontroluje formu** a IAS/IFRS se soustředí na jednotlivé položky, které musí být uvedeny. Forma je tedy závislá především na jednotlivé účetní jednotce. Také části finanční závěrky se mezi systémy liší.

Tabulka 7: Povinné položky rozvahy jednotlivých systémů

ÚČETNÍ ZÁVĚRKA (povinné položky)	
IAS/IFRS	ČESKÁ ÚČETNÍ LEGISLATIVA
rozvaha	rozvaha
výkaz zisku a ztráty	výkaz zisku a ztráty
výkaz peněžních toků	příloha
výkaz o změnách vlastního kapitálu	
komentář k účetním výkazům	

Zdroj: vlastní zdroj, 2014

Dle české účetní legislativy lze dále zahrnout **výkaz cash flow**, který je ale dobrovolný. Účetní závěrka se sestavuje v **plném** nebo **zjednodušeném rozsahu**. Příloha české účetní legislativy a od mezinárodních standardů značně liší. Jsou v ní uvedeny spíše obecné informace o podniku a využití různých účetních technik. IAS/IFRS klade důraz na upřesnění položek, které nejsou uvedeny ve výkazu peněžních toků.

11 Znalost kreativního účetnictví mezi studenty Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni

Poslední kapitola této práce je výzkum v oblasti znalosti kreativního účetnictví. Dotazník je určen pouze pro studenty Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni. Takto úzké zaměření respondentů bylo vybráno z důvodu specificky vybraných otázek. Široká veřejnost všeobecně o této problematice nemá povědomí, ale předpokládá se, že student ekonomické fakulty by měl mít alespoň základní povědomí o této problematice.

Mezi **hlavní cíle** výzkumu lze zařadit:

- zjistit, zda studenti ekonomické fakulty znají pojem kreativní účetnictví a jsou schopni ho definovat,
- prozkoumat, v jakých oblastech se podle studentů kreativní účetnictví nejvíce využívá,
- zjistit, do jaké míry české podniky využívají kreativní účetnictví a zda mu dostatečně brání česká účetní legislativa,
- kdo je nejčastějším aktérem praktikování kreativního účetnictví,
- zjistit, v jakém stádiu je harmonizace s mezinárodními standardy IAS/IFRS,
- jaké země a společnosti jsou známy praktikováním kreativního účetnictví.

Tento výzkum byl proveden hlavně z toho důvodu, že téma kreativní účetnictví je v dnešní době velice často opomíjeno. Nebylo nalezeno žádné šetření tohoto typu. Většina směřovala spíše k podvodům. Jak již bylo řečeno, k této problematice existuje pouze málo publikací.

Na začátku je nutno zmínit několik základních informací, kde a jak byl dotazník připravován. Základním souborem respondentů byli zvoleni **studenti** Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v bakalářském a navazujícím stupni studia (tedy 1. až 5. ročník). Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem **113 respondentů**.

Dotazník byl vytvořen v **Google Drive**. Šířen byl pouze elektronicky a to přes skupinu studentů každého ročníku na **www.facebook.com**. Všechny otázky byly určeny jako **povinné**, ale samotné odpovědi byly vždy **anonymní**. Šetření bylo provedeno pomocí metod kvalitativní a kvantitativní analýzy.

Celý dotazník obsahoval celkem **12 otázek**, z nichž první dvě byly zaměřeny na zjištění základních informací o respondentech a ostatní se týkaly samotné problematiky kreativního účetnictví a podvodů. Devět otázek vyžadovalo pouze jednu odpověď a u zbylých tří byla možnost výběru několika možností.

Po následném uzavření přijímání odpovědí bylo provedeno zhodnocení. Výsledky byly převedeny do programu Microsoft Excel 2013. K zhodnocení byly použity především prostorové **výsečové („koláčové“)** grafy, avšak v některých případech pro větší přehlednost byly využity **grafy sloupcové**. Některé otázky byly poté doplněny tabulkami, ve kterých byl přesně uveden počet odpovědí respondentů dle ročníku studia.

11.1 Obecné informace o respondentech

První otázka byla směřována na pohlaví respondenta. Ze 113 odpovědí tvořili **74 % ženy** a **26 % muži**. Toto zjištění nebylo velkým překvapením, protože v dnešní době stále převažují ženy ve studiu ekonomické fakulty.

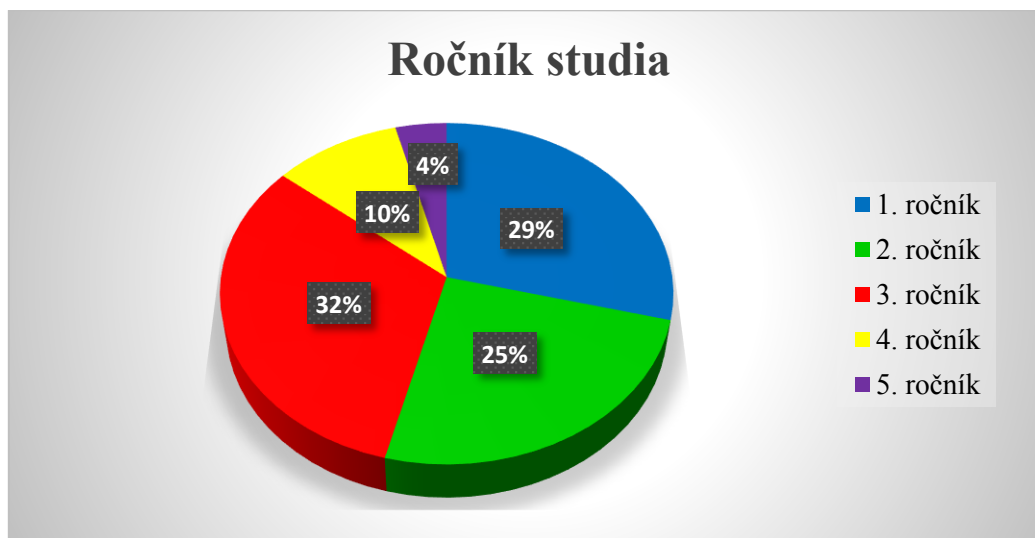
Obrázek 16: Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

Respondenti byli dále rozděleni podle jednotlivých ročníků studia. Z následujícího grafu lze vyčíst, že nejvíce studentů bylo ze třetích ročníků. Dalšími častými respondenty byli studenti z prvních dvou ročníků, naopak poslední dva ročníky větší účast postrádaly.

Obrázek 17: Ročník studia respondentů

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

11.2 Schopnost definovat kreativní účetnictví

První z otázek týkající se samotné problematiky zněla: „**Dokázal/a byste definovat pojem kreativní účetnictví?**“. Pouze jeden student třetího ročníku se v této problematice považuje za odborníka. Velkým překvapením je zde informace, že 25 % respondentů o tomto tématu nikdy neslyšelo.

Obrázek 18: Schopnost respondentů definování kreativního účetnictví

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

Následující tabulka ilustruje počet respondentů každého ročníku u jednotlivých možností odpovědi. Po bližším zkoumání lze vysledovat, že nejčastější odpovědí u všech ročníků byla, že o této problematice pouze slyšel, ale nedokáže tento pojem definovat, což dokazuje, že k této problematice neexistuje dostatek publikací a není ji věnována dostatečná pozornost.

Tabulka 8: Shrnutí počtu respondentů dle ročníků studia u jednotlivých možností

Odpověď/ročník studia	1.ročník	2.ročník	3.ročník	4.ročník	5.ročník	Celkem
Ano, jsem odborník v této oblasti	0	0	1	0	0	1
Ano, zvládnou definovat tento pojem	7	8	11	3	2	31
Ne, pouze jsem o tématu slyšel/a, ale definovat ho neumím	14	15	16	6	1	52
Ne, neslyšel/a jsem o něm a neumím ho definovat	12	5	8	2	2	29
Celkem respondentů	33	28	36	11	5	113

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

11.3 Oblasti nejčastějšího využití kreativního účetnictví

Na otázku „Máte povědomí, v jaké oblasti se kreativní účetnictví nejvíce využívá?“ bylo zodpovězeno, že nejčastější výskyt je ve službách a finančním sektoru (bankovníctví). V této otázce byla možnost výběru několika možností. Vzhledem k nejnámějším kauzám, které byly popsány v kapitole 9., je již známo, že se tato problematika objevuje v oblasti **služeb a potravinářského průmyslu**. Toto jsou ale společnosti, u kterých se praktiky odhalily. Skutečné využití v jednotlivých oblastech lze jen velmi těžko odhalit.

Obrázek 19: Oblasti nejčastějšího využití kreativního účetnictví

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

11.4 Využití kreativního účetnictví v české účetní legislativě a ochrana

V tomto směru byla položena otázka: „Myslíte, že české podniky využívají kreativní účetnictví ke zkreslení výsledku hospodaření?“. Jak lze vidět, téměř polovina respondentů je názoru, že kreativní účetnictví je běžnou součástí účtování. 37 % studentů nemá představu o využití technik jako je mimobilanční financování a window dressing. Pouze jeden respondent z druhého ročníku se domnívá, že tyto techniky se v České republice nevyužívají.

Obrázek 20: Využití kreativního účetnictví v českých podnicích

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

S touto otázkou souvisí i následující: „Brání česká účetní legislativa dostatečně podvodům a kreativnímu účetnictví?“. Vyhraněný názor nemá 38 % studentů. To bylo předpokládáno, protože na Fakultě ekonomické Západočeské univerzity v Plzni se českou účetní legislativou a mezinárodními standardy více zabývá pouze studijní zaměření finance a účetnictví a to ve třetím ročníku nebo až na navazujícím stupni studia. Pouze jeden respondent z druhého ročníku zastává názor, že česká účetní legislativa brání kreativnímu účetnictví velice efektivně. Studenti tedy podnikatelskému sektoru příliš nedůvěřují.

Obrázek 21: Obrana české účetní legislativy proti kreativnímu účetnictví

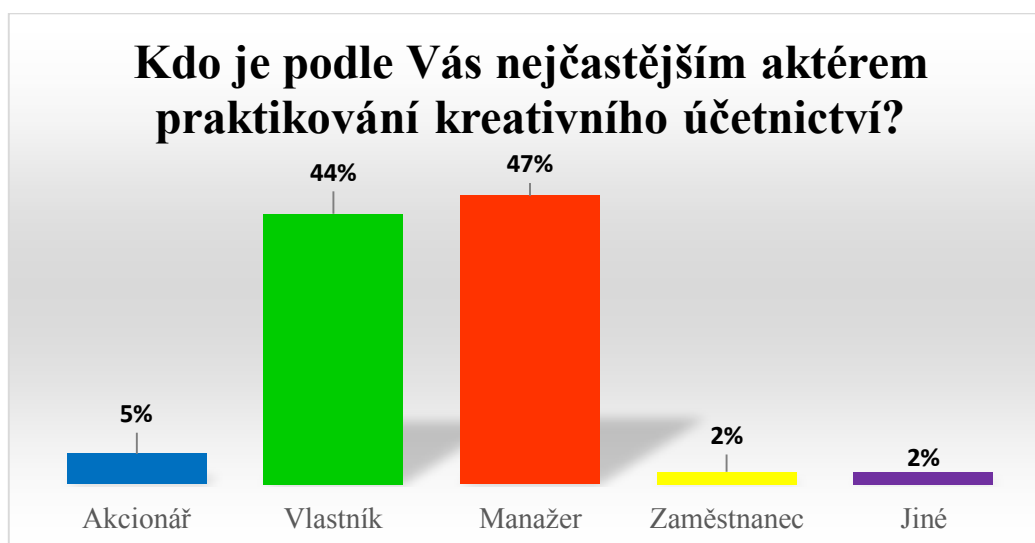

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

11.5 Nejčastější aktéři praktikování kreativního účetnictví

„Kdo je podle Vás nejčastějším aktérem praktikování kreativního účetnictví?“. Tato otázka nebyla pro studenty tak náročná jako předchozí. U problematiky kreativního účetnictví, účetních podvodů i jiných machinací je známo, že nejčastějšími aktéry jsou manažeři nebo samotní vlastníci společností. Dalšími z častých osob mohou být i řadoví zaměstnanci. Této problematice se věnují **subkapitoly 2.1 a 8.3.**

Obrázek 22: Nejčastější aktéři praktikování kreativního účetnictví

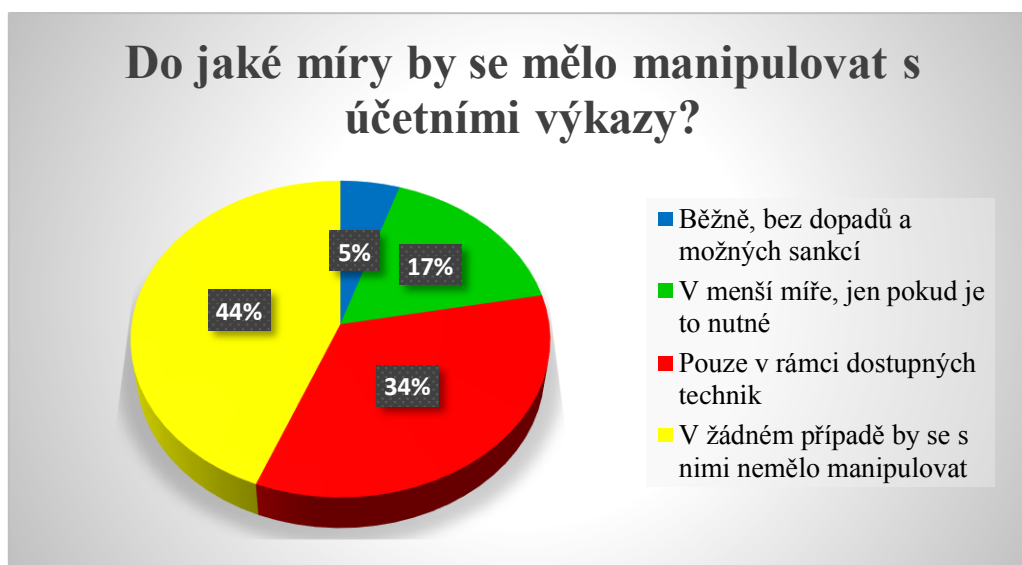

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

11.6 Manipulace s účetními výkazy

Další otázkou bylo: „Do jaké míry by se mělo manipulovat s účetními výkazy?“. Téměř polovina studentů si myslí, že by se s účetními výkazy nemělo v žádném případě manipulovat a naopak pouze 6 studentů zastává názor, že by se mělo manipulovat běžně bez sankcí. U této otázky nutno připomenout, že česká účetní legislativa staví formu výkazu před jeho obsahem. Naopak se k tomu staví IAS/IFRS a US GAAP.

Obrázek 23: Míra manipulace s účetními výkazy

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

Následující tabulka se opět snaží objasnit konečné počty studentů v jednotlivých ročnících u různých možností odpovědi. Nejčastější odpovědí v každém ročníku bylo, že by se v žádném případě nemělo docházet k manipulaci s účetními výkazy.

Obrázek 24: Přehled počtů respondentů dle ročníků u manipulace s účetními výkazy

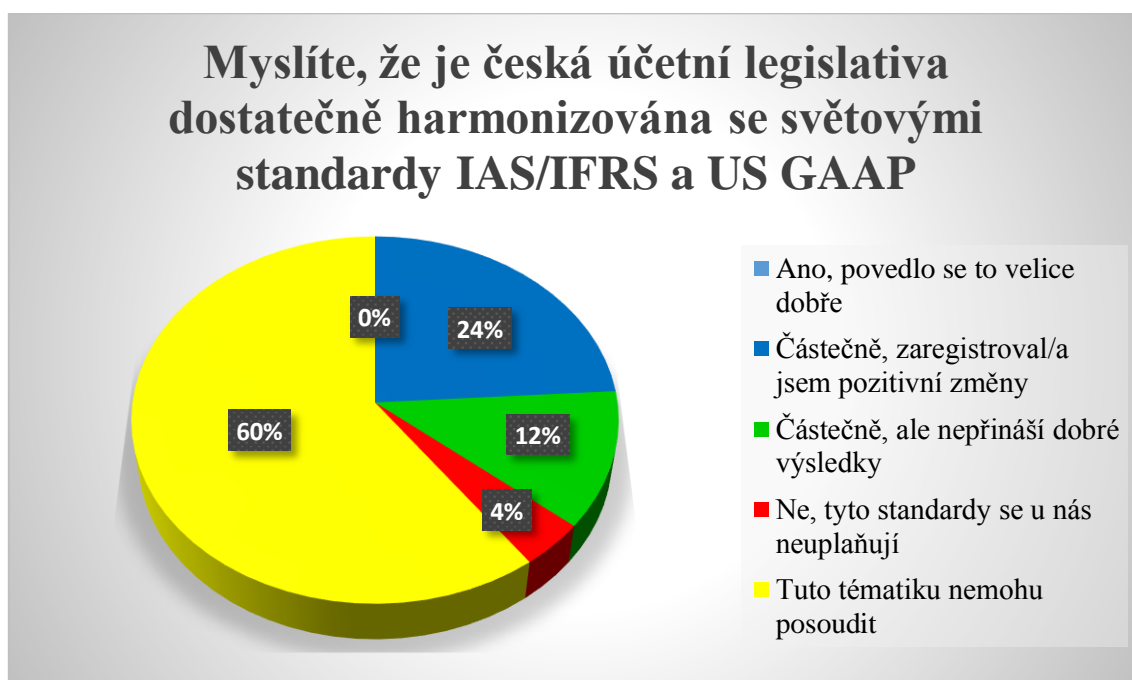
Odpověď/ studia	ročník	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkem
Běžně, bez dopadů a možných sankcí		1	3	2	0	0	6
V menší míře, jen pokud je to nutné		5	3	8	3	0	19
Pouze v rámci dostupných technik		12	9	12	2	3	38
V žádném případě by se s nimi nemělo manipulovat		15	13	14	6	2	50
Celkem respondentů		33	28	36	11	5	113

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

11.7 Harmonizace české účetní legislativy s IAS/IFRS a US GAAP

„Myslíte, že je česká účetní legislativa dostatečně harmonizována se světovými standardy IAS/IFRS a US GAAP?“. Tato otázka vygenerovala přímo alarmující výsledky. Tuto problematiku nemůže posoudit 60 % respondentů. Nutno se zamyslet nad tím, že tato otázka byla položena studentům ekonomické fakulty. Jak by vyhodnocení dopadlo, kdyby byla položena široké veřejnosti? Otázka je pouze spekulativní, ale procentuální nevědomost by byla dle osobního názoru vyšší než 60 %. Pouze 26 % zaregistrovalo harmonizaci české účetní legislativy s mezinárodními účetními standardy.

Obrázek 25: Harmonizace české účetní legislativy a mezinárodních účetních standardů

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

11.8 Kauzy související s kreativním účetnictvím a podvod

„Která země aplikovala kreativní účetnictví před i po vstupu do Evropské unie?“. Tato otázka je v dnešní době neustále středem pozornosti odborníků i široké veřejnosti. Je velice **diskutabilní**, která země kreativní účetnictví opravdu praktikovala jak již při vstupu tak i po něm. Jedinou potvrzenou informací jsou zatím machinace Řecka, které jsou krátce popsány v **subkapitole 1.4**. V této otázce mohli respondenti opět vybrat více možností, z nichž 31 % se přiklání k již zmiňovanému Řecku. Za zmínku stojí, že 24 % respondentů si myslí, že kreativní účetnictví praktikovala i Česká republika. S 12 % drží třetí místo Itálie a poté ostatní státy s celkem vyrovnaným výsledkem.

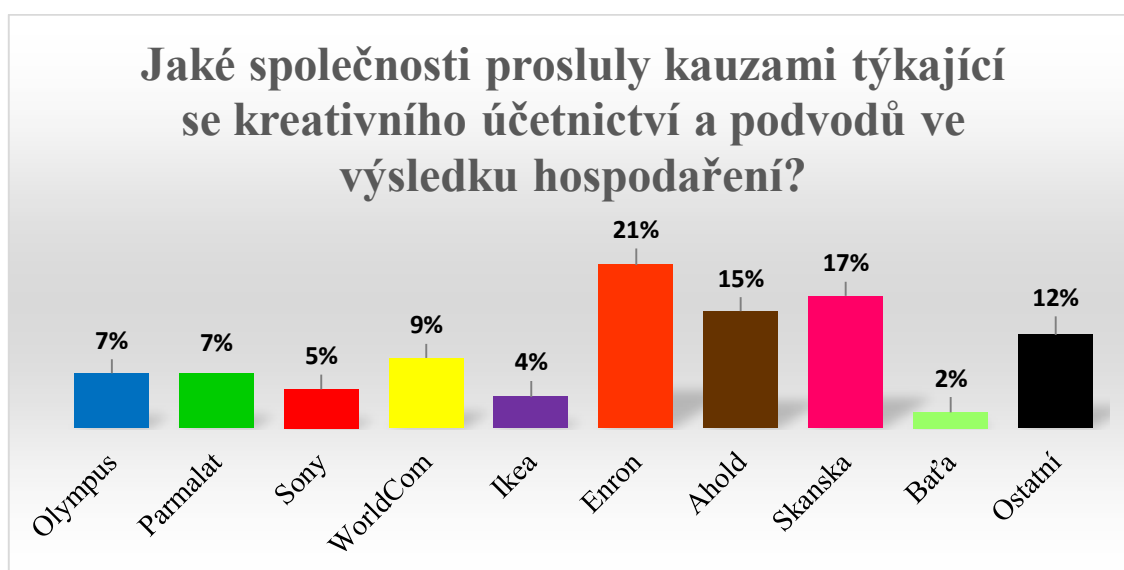
Obrázek 26: Země EU praktikující kreativní účetnictví

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

Poslední otázkou bylo: „**Jaké společnosti prosluly kauzami týkající se kreativního účetnictví a podvodů ve výsledku hospodaření?**“. Této problematice byla věnována **kapitola 9**. Jako u předchozí otázky byl možný výběr více odpovědí a nejčastěji zvolenou odpovědí se stal americký gigant Enron. Druhou nejčastější byla Skanska, což není velkým překvapením, protože se kauza odehrála roku 2006 na českém území. Ostatní kauzy jsou spojovány s roky 2001 až 2003.

Obrázek 27: Celosvětové kauzy společností praktikující kreativního účetnictví

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

11.9 Shrnutí výzkumu

Většina studentů Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni nemá o kreativním účetnictví dostatek informací. Velmi častá odpověď u různých otázek byla, že nemohou danou problematiku posoudit nebo že nemají vyhraněný názor. Velká část studentů nezná ani nejznámější kauzy spojené s touto problematikou. V otázce ohledně **manipulace účetních výkazů** se téměř polovina respondentů vyjádřila tak, že by v žádném případě nemělo docházet k manipulaci a dalších 34 % si myslí, že je vhodná v rámci dostupných technik. Většina respondentů českým podnikům příliš nevěří a domnívá se, že běžně manipulují s účetními výkazy. Šest respondentů bylo pro běžné manipulování bez sankcí. Česká účetní legislativa je dle respondentů spíše neefektivní nebo nemají vlastní názor. Nejčastějšími aktéry praktikování kreativního účetnictví jsou manažeři a vlastníci společností. K této myšlence se přiklání i odborníci v této problematice. Harmonizaci s **IAS/IFRS** a **US GAAP** více než polovina nemůže posoudit a jen necelá třetina zaznamenala částečné změny. Poslední dvě otázky byly zaměřeny na kauzy týkající se kreativního účetnictví. První se dotazovala na stát, který ho před i po vstupu do EU praktikoval. Nejčastější odpovědí bylo **Řecko**, poté následovala **Česká Republika** a **Itálie**. U vybraných společností nejvíce respondentů spojovalo kreativní účetnictví s **Enronem** a **Skanskou**. Nejvíce se zapomínalo na japonskou společnost **Olympus** a italský **Parmalat**. Studenti Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni, jakožto prvek respondentů vybraný z důvodu alespoň částečné znalosti kreativního účetnictví ukázal, že tato problematika je velice často opomíjena. Intuitivně lze tedy usoudit, že široká neodborná veřejnost má ještě menší povědomí o oblasti podvodů a kreativního účetnictví.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo přiblížit aktuální problematiku kreativního účetnictví a účetních podvodů. Kreativní účetnictví spočívá v záměrném zkreslování reality a porušování věrného a poctivého zobrazení skutečnosti. Podvod je v podstatě jakákoliv nelegální činnost, při které dochází k podvodnému jednání. Jako důvody praktikování kreativního účetnictví bylo uvedeno morální uspokojení manažerů, kteří se snaží o lepší obraz společnosti a minimalizaci daňové povinnosti. Každá společnost, i taková, které hrozí úpadek, se snaží, aby před svými věřiteli i ostatními subjekty vypadala jako bezproblémová. K tomu jsou využívány techniky jako window dressing a mimobilanční financování.

Účetnictví jako takové představuje velmi významný zdroj informací. Aby byly relevantní, musí být legislativa dostatečně regulována. K tomu slouží normy nebo účetní standardy. Harmonizace celosvětového účetnictví je velice důležitým krokem k zabránění praktikování kreativního účetnictví. Nejvíce rozšířenými jsou Directivy EU, mezinárodní účetní standardy IAS/IFRS a americké účetní standardy US GAAP a s nimi související zákon Sarbanes-Oxley Act. Jeho hlavní myšlenka spočívá v převedení odpovědnosti za zkreslování účetní skutečnosti na samotné podniky. Harmonizace má sjednotit účetnictví mezi státy a detailněji specifikovat účetní položky tak, aby nedocházelo ať již k úmyslné tak i k neúmyslné záměně. Jednotlivé účetní systémy se liší mírou vztahu mezi účetnictvím a daněmi, mírou regulace a okruhem uživatelů finančních výkazů. Česká účetní legislativa se snaží o harmonizaci s celosvětovými standardy. Otázkou zůstává, zda je toto propojení úspěšné. Zaměřuje se spíše na samotné účtování a formu účetních výkazů než na jednotlivé položky, což otevírá široký prostor k praktikování kreativního účetnictví. Jednou z možností částečné eliminace je zpřísnění základních pilířů upravující českou účetní legislativu nebo dokončení harmonizace se zmíněnými účetními systémy. Prvním velkým krokem bylo připojení České republiky k Evropské unii a zapojení Directivů EU. Dle COSO je provedena analýza předcházení rizik, která spočívá ve sledování a monitorování situace uvnitř podniku. Velice důležité jsou především prostřední, komunikace a hodnocení rizik, které pomáhají manažerům zjistit, kde může problém nastat. Česká republika bojuje díky sankcím stanoveným dle Trestního zákoníku udělovaným za praktikování kreativního účetnictví. Největším světovým symbolem prevence se stal již zmíněný zákon Sarbanes-Oxley Act, který vznikl jako reakce na otřes

Spojených států amerických zapříčiněn podvodnými kauzami amerických gigantů. Společnosti Enron i WorldCom dokázaly zkreslovat výsledky několik let a to je důkazem toho, že ochrana a prevence před kreativním účetnictvím nebyla dostatečná. Poté následoval skandál italské potravinářské společnosti Parmalat. To, že je problematika pořád aktuální přesvědčily podvody švédské Skansky na území České republiky. Dlouhodobě probíraným tématem se stalo i Řecko, které maskovalo porušování Paktu stability Evropské unie tak, že upravovalo deficit státního rozpočtu. V této práci byly popsány a analyzovány pouze nejznámější kauzy, které otřásly historií a v rámci mezinárodních účetních standardů US GAAP zapříčinily pád hodnoty kurzu amerického dolaru. Podvod je jen dalším stupněm, který může dojít až do stádia praní špinavých peněz. Mezi hlavní účetní podvody byla dle vlastního uvážení zařazena zpronevěra, která představuje krádež aktiv, korupce zapříčiněna zneužíváním svěřených pravomocí a daňové úniky. Ty jsou dnes považovány za globální problém vyspělé ekonomiky, který nejčastěji probíhá přes sídla společností vedena v daňových rájích. Dále bylo dohledáno několik průzkumů, kde většina dotazujících označila jako možného pachatele manažera nebo řadového zaměstnance.

Jedním z největších problémů účetnictví je nesoulad mezi účetními systémy. Byla provedena komparace účetních systémů k vybraným položkám v účetnictví. Porovnání bylo provedeno u české účetní legislativy, IAS/IFRS a US GAAP. Za jednu z nejlepších možností praktikování kreativního účetnictví byla zvolena rozdílnost v oceňování položek. I přesto, že tyto tři systémy považují za základní cenu, cenu historickou, existují další možnosti, ve kterých se již podstatně liší. Česká účetní legislativa na rozdíl od IAS/IFRS nezná současnou hodnotu. U metod oceňování úbytku zásob se účetní systémy také částečně liší. Zatímco v české účetní legislativě není povolena metoda LIFO („last in, first out“), u IAS/IFRS a US GAAP povolena je. V některých zemích, jako jsou například Spojené státy americké, je hojně využívána. Jako možným příkladem zkreslení účetnictví u zásob jsou v práci popsány kruhové a parkovací transakce. Jisté překážky vznikají i u nehmotného majetku kam patří například goodwill či zřizovací výdaje. Ty se v případě české účetní legislativy odepisují, zatímco dle IAS/IFRS by měly být automaticky účtovány do nákladů. Jednou ze specifik české účetní legislativy je účtování výnosů, kde je využívána pouze aktuální cena. Nejpodstatnější rozdílnost v rámci celé komparace ukazuje účetní závěrka. Česká účetní legislativa preferuje formu výkazů před

samotným obsahem a IAS/IFRS uvažuje opačný názor. Odlišnosti se jsou také v jednotlivých výkazech účetní závěrky, kdy IAS/IFRS vyžaduje výkaz peněžních toků (Cash flow), kdežto v ČR je tato součást dobrovolná.

Jedním z důvodů výběru byla nedostatečná znalost tohoto tématu. Prozkoumáním situace bylo zjištěno, že i přesto, že toto ožehavé téma je součástí účetního světa, neexistuje dostatek vhodné publikace. Otázkou zůstává, zda je to z důvodu nedostatku informací nebo snahy, aby nebyl společností poskytnut návod, jak kreativní účetnictví využívat. Pro ucelení názoru byl proveden výzkum zabývající se touto problematikou. Jako vybraný prvek respondentů byli zvoleni studenti Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni. Po ústní konzultaci s náhodně vybranými občany, bylo zjištěno, že tento výzkum by u tohoto prvku respondentů ztrácel význam a nesplnil by předem stanovený cíl. Tento výzkum byl vytvořen pomocí programu GoogleDrive a následně elektronicky propagován na veřejné komunikační síti Facebook ve společných studijních skupinách. Byl vyhledán velký počet respondentů. Tento dotazník vyplnilo 113 studentů a přinesl velice zajímavé výsledky. Dvanáct položených otázek se týkalo především povědomí studentů o poznacích, které byly popisovány v teoretické části práce. Dotazovaly se například na definici, nejčastější aktéry či zmíněné světové kauzy. Též byla položena otázka týkající se harmonizace české účetní legislativy a mezinárodními účetními standardy. Zhodnocení těchto výsledků bylo provedeno pomocí grafů, tabulek a doplňujících komentářů. Za vedlejší vlastní přínos lze považovat posouzení znalostí studentů na Fakultě ekonomické Západočeské univerzity v Plzni.

Závěrem nutno připomenout, že kreativní účetnictví je činnost, která se bude dále objevovat ve finančním světě. Jednou z možností jejímu zabránění je porozumění a rozpoznání technik, se kterými je nutno naučit se vypořádat. Osobně se řadím mezi autory, kteří hodnotí kreativní účetnictví jako nelegální činnost a jsem pro zpřísnění sankcí za tyto praktiky. Všechny předem stanovené cíle byly splněny. Tato práce byla pro mne velkým přínosem díky nově nabyté orientaci v této problematice a získáním nových znalostí.

Seznam použitých tabulek

Tabulka 1: Zásady a předpoklady v koncepčním rámci	27
Tabulka 2: Shrnutí historie mezinárodních účetních standardů.....	28
Tabulka 3: Shrnutí účetních modelů	30
Tabulka 4: Předpoklady a povinnosti vedení účetnictví.....	32
Tabulka 5: Příklady účetních podvodů.....	41
Tabulka 6: Shrnutí využití cen v jednotlivých systémech	49
Tabulka 7: Povinné položky rozvahy jednotlivých systémů	57
Tabulka 8: Shrnutí počtu respondentů dle ročníků studia u jednotlivých možností	61

Seznam použitých obrázků

Obrázek 1: Příčiny a následky kreativního účetnictví.....	17
Obrázek 2: Techniky kreativního účetnictví.....	18
Obrázek 3: Národní regulace účetnictví	23
Obrázek 4: Snaha o harmonizaci.....	25
Obrázek 5: Nástroje regulace v ČR.....	31
Obrázek 6: Stupně použití kreativní účetnictví a jeho postihy	34
Obrázek 7: Nástroje "COSO" k předcházení podvodů.....	36
Obrázek 8: Příležitosti kreativního účetnictví a možná řešení	38
Obrázek 9: Charakteristické rysy podvodů.....	40
Obrázek 10: Pachatelé účetních podvodů.....	41
Obrázek 11: Kroky hodnocení rizik podvodu.....	43
Obrázek 12: Příklad dosažení výnosů Enronu	44
Obrázek 13: Metody oceňování úbytku zásob.....	52
Obrázek 14: Příklad na kruhové transakce	53
Obrázek 15: Příklad "parkovací" transakce	54
Obrázek 16: Pohlaví respondentů	59
Obrázek 17: Ročník studia respondentů	60
Obrázek 18: Schopnost respondentů definování kreativního účetnictví	60
Obrázek 19: Oblasti nejčastějšího využití kreativního účetnictví.....	62
Obrázek 20: Využití kreativního účetnictví v českých podnicích	62
Obrázek 21: Obrana české účetní legislativy proti kreativnímu účetnictví.....	63
Obrázek 22: Nejčastější aktéři praktikování kreativního účetnictví	64
Obrázek 23: Míra manipulace s účetními výkazy.....	64
Obrázek 24: Přehled počtů respondentů dle ročníků u manipulace s účetními výkazy ..	65

Obrázek 25: Harmonizace české účetní legislativy a mezinárodních účetních standardů	66
Obrázek 26: Země EU praktikující kreativní účetnictví.....	67
Obrázek 27: Celosvětové kauzy společností praktikující kreativního účetnictví	67

Seznam použitých zkratk

Zkratka	Vysvětlení
COSO	Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
ČÚL	Česká účetní legislativa
EU	Evropská unie
FASB	Financial Accounting Standards Board
FIFO	Metoda oceňování zásob „first in, first out“
IAS/IFRS	International Accounting Standards/International Financial Reporting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
ICAEW	The Institute of Chartered Accountants in England and Wales
Kč	Korun českých
LIFO	Metoda oceňování zásob „last in, first out“
Např.	Například
PCAOB	Public Company Accounting Oversight Board
SEC	Securities and Exchange Commission
SOX	Sarbanes-Oxley Act
USA	United States of America
US GAAP	Generally Accepted Accounting Principles

Seznam použité literatury

Tištěná literatura

- ADAIR, John Eric. *Umění kreativního myšlení: jak být inovativní a rozvíjet skvělé myšlenky*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011, 136 s. ISBN 978-80-251-3004-9.
- BOHUŠOVÁ, Hana. *Harmonizace účetnictví a aplikace IAS/IFRS: vybrané IAS/IFRS v podmínkách českých podniků*. Praha: ASPI, 2008, 307 s. ISBN 978-80-7357-366-9.
- DRÁBKOVÁ, Zita. *Kreativní účetnictví a účetní podvody jako porušování věrného a pravdivého obrazu účetnictví*. [online]. České Budějovice, 2011. Disertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí disertační práce Jindřiška Kouřilová.
- DUBIS, Gregory S. *Interní audit a podvod*. Vyd. 1. české. Český institut interních auditorů, 2011, 42 s. IPPF - průvodce praxí. ISBN 978-80-86689-45-6.
- DVOŘÁČEK, Jiří. *Audit podniku a jeho operací*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2005, 180 s. ISBN 80-717-9809-6.
- DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IAS/IFRS*. 2. uprav. vyd. Brno: Computer Press, 2008, 352 s. ISBN 978-80-251-1950-1.
- GRIFFITHS, Ian. *Creative accounting: how to make your profits what you want them to be*. London: Unwin Paperbacks, 1987, 204 s. ISBN 00-465-7003-9.
- HINKE, Jana. *Účetní systém IAS/IFRS: [charakteristika účetního systému]*. 1. vyd. Praha: Kernberg, 2007, 190 s. ISBN 978-80-903962-2-7.
- HINKE, Jana. *Účetnictví podle IAS/IFRS: příklady a případové studie*. 1. vyd. Praha: Alfa, 2006, 175 s. Management praxe. ISBN 80-868-5149-4.
- JAMESON, Michael. *Practical Guide to Creative Accounting*. Kogan Page, 1988, 158 s. ISBN 9781850913016.
- JONES, Michael. *Creative accounting, fraud and international accounting scandals*. Hoboken, NJ: John Wiley, 2011, 550 s. ISBN 978-047-0057-650.

KOVANICOVÁ, Dana. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 20. aktualizované vydání. Praha: Bova Polygon, 2012, 412 s. ISBN 978-80-7273-169-5.

KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: světový koncept IFRS/IAS*. 5. vyd. Praha: POLYGON, 2005, 554 s. ISBN 80-727-3129-7.

KOVANICOVÁ, Dana. *Jak porozumět účetním výkazům: světovým, evropským, českým*. Praha: Polygon, 2004, 284 s. ISBN 80-7273-095-9

KRUPOVÁ, Lenka. *IAS v příkladech [I. díl] : srovnání vybraných mezinárodních účetních standardů s českou účetní legislativou*. 1. vyd. Praha: VOX, 2002, 215 s. ISBN 80-86324-22-2.

KRUPOVÁ, Lenka. *Kreativní účetnictví: Zneužívání účetnictví – možnosti a meze*. Praha: Komora Auditorů ČR, 2001, 64 s. ISBN 978-80-7273-169-5 (váz.).

Kvalifikační práce

MULFORD, Charles W. a COMISKEY, E. *The Financial Numbers Game Detecting Creative Accounting Practices*. Hoboken: John Wiley & Sons, 2011, 408 s. ISBN 04-704-9531-6.

NASER, Kamal H. *Creative financial accounting: its nature and use*. New York: Prentice Hall, 1993, 250 s. ISBN 01-306-1763-6.

WIEDOVÁ, Zuzana. *Problematika zkreslování účetních informací a manipulace s účetními výkazy*. [online]. Praha 2012. Diplomová práce. Karlova univerzita v Praze. Vedoucí diplomové práce profesor Milan Bakeš.

Zákon č.563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

České účetní standardy pro podnikatele.

Elektronické zdroje

10 YEARS LATER: What Happened To The Former Employees Of Enron? Businessinsider [online]. 2011 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/10-years-later-what-happened-to-the-former-employees-of-enron-2011-12>.

AMAT, Oriol a BLAKE, John a DOWS, Jack. *The Ethics of creative accounting* [online]. Economics Working Paper 1999 [cit. 2014-03-24] Dostupné z: <http://www.econ.upf.edu/docs/papers/downloads/349.pdf>.

Americký sen energetické firmy Enron skončil bankrotem. Česká televize [online]. 2011 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/155300-americky-sen-energeticke-firmy-enron-skoncil-bankrotem/>.

Analýza a řízení rizik. Účetní kavárna [online]. 2007 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: [http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d8966v11782-analyza-a-rizeni-rizik/?search_query=\\$issue=34I30](http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d8966v11782-analyza-a-rizeni-rizik/?search_query=$issue=34I30).

Další účetní skandál hýbe světovými trhy. Ekonomika iDNES. [online]. 2002 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/dalsi-ucetni-skandal-hybe-svetovymi-trhy-fld-/ekonomika.aspx?c=A020626_213334_ekonomika_was.

Enron scandal at-a-glance. BBC news [online]. 2002 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/1780075.stm>.

Kdo může za pád Enronu? BBC [online]. 2002 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/czech/lupasvet/370.shtml>.

„Kreativní účetnictví“ maskuje porušování Paktu stability. EurActiv.cz – portál o EU [online]. 2005 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cl/24/1976/%E2%80%9EKreativni>.

Parmalat se postaral o velký účetní skandál. Hospodářské noviny [online]. 2003 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-13781520-parmalat-se-postaral-o-velky-ucetni-skandal>.

PAVLÍK, Matěj. *Enron & WorldCom bankrot, které pohnuly Amerikou* [online]. Matěj Pavlík 2008. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: www.mpavlik.com/dokumenty/enron_mpavlik.doc.

Podvod je riziko, která se dá úspěšně řídit. Finanční management IHNEĎ [online]. 2013 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://financnimanagement.ihned.cz/c1-60107420-podvod-je-riziko-ktere-se-da-uspesne-ridit>.

Půlmiliardový podvod. ČSOB [online]. 2006 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://www.csob.cz/WebCsob/Data/tz/2006/NHQ_060410.pdf.

Řízení rizik (Risk Management). Managementmania [online]. 2013 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://managementmania.com/cs/rizeni-rizik>.

Skandál Parmalat: zatčeno osm manažerů. Ekonomika iDNES [online]. 2004 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/skandal-parmalat-zatceno-osm-manazeru-dxt-/ekonomika.aspx?c=A040101_213830_ekonomika_mad.

Skanska hlásí propad ztráty a podvod vlastních manažerů. Aktuální zprávy [online]. 2014 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/skanska-hlasi-propad-ztraty-a-podvod-vlastnich-manazeru/r~a550544c924211e3a05c0025900fea04/>.

Správní rada japonského Olympusu kvůli podvodům v dubnu odstoupí. Novinky [online]. 2012 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/internet-a-pc/260271-spravni-rada-japonskeho-olympusu-kvuli-podvodum-v-dubnu-odstoupi.html>.

Zhruba desetina českých a slovenských firem utrpěla ztráty z podvodů vyšší než 1 milion EUR. Finance [online]. 2012 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://firmy.finance.cz/zpravy/finance/340224-zhruba-desetina-ceskych-a-slovenskych-firem-utrpela-ztraty-z-podvodu-vyssi-nez-1-milion-eur/>.

Seznam příloh

Příloha A: Ukázka použitého dotazníku k průzkumu znalosti kreativního účetnictví

Znalost kreativního účetnictví mezi studenty Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni

Pohlaví *

- Žena
- Muž

Ročník studia *

- 1. ročník
- 2. ročník
- 3. ročník
- 4. ročník
- 5. ročník

Dokázal/a byste definovat pojem kreativní účetnictví? *

- Ano, jsem odborník v této oblasti
- Ano, zvládnou definovat tento pojem
- Ne, pouze jsem o tématu slyšel/a, ale definovat ho neumím
- Ne, neslyšel/a jsem o něm a neumím ho definovat

Máte povědomí, v jaké oblasti se kreativní účetnictví nejvíce využívá? *

- Zemědělství
- Potravinářský průmysl
- Lehký a těžký průmysl
- Finanční sektor - bankovníctví
- Služby
- Školství
- Zdravotnictví
- Jiné:

Myslíte, že české podniky využívají kreativní účetnictví ke zkreslení výsledku hospodaření? *

- Je to běžná součást českého účetnictví
- V případě hrozícího bankrotu
- Nikdy, tyto techniky se v České republice nevyužívají
- Nemám představu o využití technik

Brání česká účetní legislativa dostatečně podvodům a kreativnímu účetnictví? *

- Ano, brání velice efektivně
- Částečně svůj účel splňuje
- Postupně ano, díky mezinárodním účetním standardům IAS/IFRS
- Ne, naopak je spíše podporuje
- Nemám vyhraněný názor

Kdo je podle Vás nejčastějším aktérem praktikování kreativního účetnictví? *

- Akcionář
- Vlastník
- Manažer
- Zaměstnanec
- Jiné:

Do jaké míry by se mělo manipulovat s účetními výkazy? *

- Běžně, bez dopadů a možných sankcí
- V menší míře, jen pokud je to nutné
- Pouze v rámci dostupných technik
- V žádném případě by se s nimi nemělo manipulovat

Myslíte, že je česká účetní legislativa dostatečně harmonizována se světovými standardy IAS/IFRS a US GAAP? *

- Ano, povedlo se to velice dobře
- Částečně, zaregistroval/a jsem pozitivní změny
- Částečně, ale nepřináší dobré výsledky
- Ne, tyto standardy se u nás neuplatňují
- Tuto tematiku nemohu posoudit

Která země aplikovala kreativní účetnictví před i po vstupu do Evropské unie? *

- Česká republika
- Slovenská republika
- Itálie
- Řecko
- Polsko
- Švédsko
- Jiné:

Jaké společnosti prosluly kauzami týkající se kreativního účetnictví a podvodů ve výsledku hospodaření? *

- Olympus
- Parmalat
- Sony
- WorldCom
- Ikea
- Enron
- Ahold
- Skanska
- Baťa
- Jiné:

***Povinné pole**

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

Abstrakt

PLEVKOVÁ, Klára. *Kreativní účetnictví, podvody a techniky „řízení rizik“*. Bakalářská práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 79 s., 2014.

Klíčová slova: kreativní účetnictví, podvody, česká účetní legislativa, mezinárodní účetní standardy IFRS/IAS a US GAAP.

Tato bakalářská práce se zabývá kreativním účetnictvím a podvody v účetnictví. Mezi hlavní cíle patří vymezení základních pojmů, důvody praktikování a jeho samotné techniky. Dále jsou zde popsány jednotlivé mezinárodní účetní standardy IFRS/IAS a US GAAP a s tím související snaha o jejich harmonizaci. České účetní legislativě je věnována samostatná kapitola. Další důležité téma jsou samotné podvody, kde jsou uvedeni pachatelé, určité příklady podvodů, ale také hodnocení rizik. V práci je také vymezena určitá prevence proti kreativnímu účetnictví. Praktická část se soustřeďuje nejprve na velké kauzy spojené s tímto tématem, jako je Enron a Parmalat. Dále se zpracovává komparací systémů ČÚL, IFRS/IAS a US GAAP. Poslední kapitolou praktické části je vyhodnocení výzkumu věnovanému znalosti kreativního účetnictví mezi studenty ekonomické fakulty Západočeské univerzity. Toto téma jsem si zvolila zejména proto, že kreativní účetnictví je rozsáhlá a zajímavá oblast, které zatím nebyla věnována dostatečná pozornost, přestože je využívána mnohými společnostmi.

Abstract

PLEVKOVÁ, Klára. *Creative Accounting, frauds and techniques „risk management“*.

Bachelor Thesis. Pilsen: Faculty of Economics, University of West Bohemia, 79 p., 2014.

Key words: creative accounting, frauds, czech accounting legislation, international accounting standards IFRS/IAS a US GAAP.

This bachelor's thesis discusses the issue of creative accounting and frauds in accounting. As the main goal there is the definition of basic terms, the reasons of implementation and the techniques of it itself. The various international accounting standards IFRS/IAS a US GAAP are described in the thesis as well and the harmonization effort, which is closely connected with it. A separate chapter is dedicated to the Czech accounting legislation. As another relevant topic there are frauds themselves listed altogether with perpetrators, specific examples of frauds, and also the risk assessment. In the thesis there is defined the certain precaution against the creative accounting. Practical part focuses at first on major cases connected with this topic, such as Enron and Parmalat. In the thesis there is also discussed the comparison of US GAAP and IAS/IFRS systems. In the last chapter of the practical part there is the evaluation of research devoted to the knowledge of the creative accounting among students of the Faculty of Economics at the University of West Bohemia. The main reason I decided for this topic is that the creative accounting is a vast and attractive area which has not been discussed yet enough, even though it's used by a lot of companies.